

Σ

σ': οι προθ. εις, σε· τα εμπρόθετα άρθρα στου, στις, στον, στην, στους, στις· οι προσ. αντων. σου, σε· *πήγαμι σ' Θανάσ(η) την καλύβα*, [δες σι 1, σι 2].

σαβῆϊ, το· δες *σαμπαϊ*.

σαββατιανό, το· το φόρεμα που φορούσε η νύφη το Σάββατο πριν από το γάμο, [*Σαββάτου*].

Σαββάτου, του· Σάββατο, [εβρ. schabbath(=ανάπαυση)].

σαβουρούδ(ι), το· το σαράβαλο, Νιγρ., *είχι ένα σαβουρούδ(ι), μι τικείου πιδεούνταν, στην Τερπ. το σαραβαλούδ(ι)*, [λατ. saburra > μσν. σαβούρα].

σάζ(ι), το· αλλ. το *σάλμα* 1, [τουρ. saz(=σκίνος)].

σαίτα, η· εργαλείο στον αργαλειό, με το οποίο περνά το υφάδι στο στημόνι, παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός* 3, [λατ. sagitta > μσν. σαίτα].

Σαϊτά, η· ορεινό χωριό που εγκατέλειψαν οι κάτοικοί του μετά τον πόλεμο και έχτισαν το σημερινό Λαγκάδι, αλλ. ο *Σαϊτάς*, οι άντρες κάτοικοί του *Σαϊτιώτες/ Σαϊτιώτις*, οι γυναίκες, *Σαϊτιώτισις, με τους Σαϊτιώτες μάλωνε με τους Σαϊτιώτες λέει*, (Ν.Π.γ' τρ. 318.0), [Π.Πα. Σαϊττάς, ** τουρ. sahi(=αλήθεια) + τας(=βουνό)].

Σαϊταλής, -λού, -λίθκου· ο καταγόμενος από τη *Σαϊτά*.

Σαϊτιώτες, Σαϊτιώτισσες· δες *Σαϊτά*.

σακαή, η· ασθένεια τω υποειδή, που εκδηλωνόταν με τρέξιμο υγρών από τα ρουθούνια τους, η πυώδης λεμφαδενίτιδα, *σαρατζάς, μάλις· τη γιάτρευαν καίγοντας ίσκνα* κάτω από τα ρουθούνια του ζώου, [sakaği(=σαρατζάς)].

σακαμάς, ο· πληθ. οι *σακαμάδισ*, μικρές ενοχλητικές τρίχες που υπήρχαν στο σώμα κάποιων νεογέννητων και τις αφαιρούσε η *μπάμπου* με ξύρισμα, αλλ. *σακ(ι)ρμάς*, [τουρ. sakal (=τα γένια)].

σακάρς, -ρου, -ρκου· κηλιδωτός, *σακάρου γίδα* = γίδα με λευκή βούλα στο μέτωπο, [τουρ. sakar(=λευκή κηλίδα)].

Σακάφτσα, η· δες *Σιακάφτσα*.

σακλούδα, η· μικρή *σακούλα*.

σακούλα, η· η σχολική τσάντα, που ήταν πάνινη σαν *τρουβάς*, γενικά μικρός σάκος, *πουγγί, ποιος έχ(ει) στου σπίτ(ι) σας τ' σακούλα*; [αρχ. σάκκος].

σακουράφα, η· μεγάλη βελόνα με την οποία έραβαν τα γεμάτα σακιά ή χοντρά υφάσματα, [αρχ. σάκκος + αρχ. ράπτω > μσν. σακκοράφιον].

σαλά, τα· δες *σαλός*.

σαλαβάτ(ι), το· μουρμουρητά, φασαρία, οχλαγωγία, *είχι πουλύ σαλαβάτ(ι) κι δεν άκσα*, [τουρ. salavat(=ομολογία, το πιστεύω τους)].

σαλάμκους, -κ(η), -κου· σωστός, [τουρ. sağlam(=υγιής αρτιμελής) + -κους].

σαλεύου· ρ., *σάλιβα, σάλιψα*, σαλεύω, μετακινούμαι λίγο, μτφ. *τρελαίνομαι, σάλιψι του μυαλό μ'*, [αρχ. σαλεύω].

σάλ(ι), το· σχεδία με την οποία παλιά περνούσαν το Στρυμόνα, [τουρ. sal(=σχεδία)].

- σάλια μάλια**· φρ. για την περιγραφή του ωμού φύλλου της πίτας, (Νιγρ.), δεσ *μάλια* και αίν. 31.
- σαλκ(ι)μ(ι)**, το· το δ. ακακία, ψευδακακία, *Robinia pseudacacia*, [τουρ. *salkim*(τσαμπί), τα λουλούδια της μοιάζουν με τσαμπί].
- σάλμα 1**, το· το υδροχαρές φ. Τύφη η στενωτάτη, που αναπτυσσόταν στα κανάλια και με το οποίο έπλεκαν τις *ψάθις*, αλλ. *σάζ(ι)*, [τουρ. *salma*(=τρεχούμενο νερό)].
- σάλμα 2**, το· τα καλάμια του σιταριού, σπασμένα από την ντουκάν(η) ή την αλωνιστική μηχανή, χωρίς όμως να κοπούν σε άχυρο, δεσ *σαλματαριά*, [τουρ. *salma* > *salmak* (=αφήνω, παρατώ)].
- σαλμάς**, ο· η ανεξέλεγκτη βοσκή στα καλλιεργημένα χωράφια, το *τσουμπουρλόι*, [τουρ. *salma*(=ελεύθερος)].
- σαλματαριά**, η· {-ριά}, καλάμια της σικάλης που έσπασαν με την *αλουνόπιτρα*, οπότε δεν κόβονταν σε άχυρο και τη χρησ. για να γεμίζουν στρώματα ή *μαξιλάρις*, δεσ *σικαλιά*, [*σάλμα 2* > πληθ. τα *σάλματα*].
- σαλός, -λιά, -λό**· χαζός, ανόητος, ανισόρροπος, *σαλά κι παρμένα* = ανόητα λόγια, [αρχ. σαλεύω > μσν. σαλός].
- Σαλοννίκ(η)**, η· η Θεσσαλονίκη, *είμι από τ' Σαλοννίκ(η)*.
- Σαλονικιός, -κιά, -κιά, -κιά**· Σαλονικιός, Θεσσαλονικιός.
- σαλουπαρμένους, -ν(η), -νου**· χαζός, τρελός, [*σαλός* + *παρμένους*].
- σάλπα**, η· εσάρπα από μεταξωτό ύφασμα, ενώ η πλεκτή μάλλινη εσάρπα λεγόταν *σιάλ(ι)/σιρβέτα*, [γαλλ. *écharpe* > εσάρπα].
- σαλταδόρους**, ο· αυτός που πηδούσε πάνω στα αυτοκίνητα των Γερμανών στην κατοχή και έκλεβε ό,τι έβρισκε, [λατ. *salto*(=πηδώ) + -δόρος (< βεν. *dore*)].
- σαλτανάτ(ι)**, το· φηγούρα, επίδειξη, [τουρ. *saltanat*(=μεγαλοπρέπεια)].
- σαμαράθκου**, το· σαμαράθικο, [*σαμάρ(ι)*].
- σαμάρ(ι)**, το· σαμάρι· για την εξωτερική επένδυση χρησ. συνήθως γουρουνοτόμαρα και μόνο για τα ακριβά σαμάρια ένα είδος μαύρου δέρματος του εμπορίου, το *σατιάν(ι)*· για την εσωτερική επένδυση χρησ. ύφασμα από *σαμαρουσκούτ(ι)* ή *σπάλα* και για τα φθηνά σαμάρια απλή *μπούρντα*· ως παιχνίδι ήταν παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός 3*, υποκ. το *σαμαρουδ(ι)*, [αρχ. *σάγμα* > υποκ. *σαγιάριον* > μσν. *σαμάριον*].
- σαμαριάρκου**, το· ζώο το οποίο δέχεται σαμάρι για τη μεταφορά φορτίων, *μπλάρ(ι) σαμαριάρκου*, [*σαμάρ(ι)* + -άρκου].
- σαμαρουδ(ι)**, το· μικρό σαμάρι, το μέρος της σαγής στην πλάτη του αλόγου που ήταν ζεμένο στο κάρο ή στο αλέτρι, δεσ πρμ. 371, [*σαμάρ(ι)*].
- σαμαρουσκούτ(ι)**, το· είδος χοντρού υφάσματος, το οποίο χρησ. στην εσωτερική πλευρά της επένδυσης στο *σαμάρ(ι)*, (Νιγρ.), και γενικότερα το χοντρό ύφασμα με αραιά ύφανση που το χρησ. για παλτά, [*σαμάρ(ι)* + *σκουτί*(δεσ *σκούτα*)].
- σάματις**· σύνδ., *σάμπως, μήπως, σάματις ήθιλα*; = *μήπως ήθελα*; αλλ. *σάματι*, [από τη φρ. *ώς + άματι* (< *άμα ότι*)].
- σάμ(ι)**, το· σουσάμι, πληθ. τα *σάμνια, τα σάμνια τα σπέρνουν του καλουκαίρ(ι)*. [αρχ. σήσαμιον > μτγν. σηςάμιον].
- σαμιά**, η· {-μιά}, η σησαμιά, *Sesamum indicum*, [*σάμ(ι)*].
- σαμόπτα**, η· γλυκό σαν το μακλαβά, στη γέμισή του όμως κύριο υλικό είναι το

- ψημένο και σπασμένο *σάμ(ι)*, δεξ *σαραγλί*. ως παιχν. μια παραλλαγή του *αργαλειός* 3, [*σάμ(ι)* + *πίτα*].
- σαμότσακνου**, το· το φ. της σησαμιάς αποξηραμένο, μτφ. παιδί αδύνατο, άσαρκο, *κείν' του σαμότσακνου ντιπ δε μπουρεί*, [*σάμ(ι)* + *τσάκνου*].
- σαμουλαδίκια**, η· παιχν. δύο ομάδων των 3 παιδιών και πάνω η καθε μία· οι δύο ομάδες έμπαιναν αντιμέτωπες, κολλητές στον τοίχο, και με σπρώξιμο προσπαθούσε η μια να απωθήσει την άλλη, δεξ και π., [*σάμ(ι)* + *λάδ(ι)* > *σαμόλαδο*, από το γεγονός ότι το *σαμόλαδο* βγαίνει με συμπίεση].
- σαμουλαδόμυλους**, ο· ο μύλος με πέτρες, που έβγαζε το *σαμόλαδο* από το *σάμ(ι)*, αλλ. *σαμόμυλους*, [*σάμ(ι)* + *λάδ(ι)* + *μύλους*].
- σαμουπαπάρα**, η· δεξ *παπάρα*.
- σαμπαϊ**, το· είδος ρυθμού στα αργόσυρτα δημ. τραγούδια· στη Νιγρίτα ήταν ο σκοπός που έπαιζαν τα *όργανα* για το *καμάρι* της νύφης, αλλά και όλη η διαδικασία, όταν έκανε η νύφη το σταυρό της βγαίνοντας από το πατρικό της ή μπαίνοντας στο νέο της σπίτι, αλλ. *σαβαϊ*, [τουρ. *saba*(= ένας μουσικός ρυθμός, ένα *μικάμ(ι)*)].
- σαμσάρ(ι)**, το· δεξ *κνάβ(ι)*, [τουρ. *sansar*(=κουνάβι)].
- σάνβαρ**· επίρρ., σίγουρα, βέβαια, [γαλλ. *sans voir*(=αβλεπτί)].
- σανίδ(ι)**, το· σανίδι, το μέρος από το σιδερένιο αλέτρι που είναι πάνω από το γνι και με το σχήμα του αναποδογυρίζει το χώμα στην αυλακιά, στη Νιγρ. και ο *ταχτάς*, [*σανίς* > αρχ. *σανίδιον* > μσν. *σανίδιν*].
- σαντάλι(ι)**, το· έξι ή παραπάνω *βέργις* με ξερά φύλλα καπνού δεμένες μαζί για κρέμασμα στην αποθήκη, **[1. αρχ. *σαντάλιον* > τουρ. *sandal*(=πέδιλο, βάρκα), όταν δένουν τις *βέργις* κάτω στο χώμα, παίρνουν σχήμα όμοιο με βάρκα. 2. τουρ. *sandalye*(=θέση, θώκος), από το γεγονός ότι τα καπνά τα έβαζαν στη θέση τους με τα *σαντάλια*].
- σαντάλιαζου**· ρ., *σαντάλιαζα*, *-λιασα*, *-λιάσ(η)κα*, κάνω *σαντάλια*, *σανταλιάσ(η)καν τα σαρίκια*, [*σαντάλι(ι)* + *-ιάζω*].
- σαντέθκουσ, -κ(η)/-κια, -κου**· επίθ. που χρησ. κυρίως για το χαρακτηρισμό του αγνού καφέ, που δεν έχει ψημένο ρεβύθι ή κριθάρι, [τουρ. *sade* (=σκέτος)].
- σαντζάκ(ι)**, το· διοικητική περιφέρεια στην τουρκοκρατία, η δεύτερη μετά το βιλαέτι, [τουρ. *sancak*].
- σαντούρ(ι)**, το· το πολύ ζωηρό κορίτσι, το τρελοκόριτσο και κατ' επέκταση η τρελοκατσίκια που δε στεκόταν να την αρμέξουν, *τι γάλα να παρς 'που κείν' του σαντούρ(ι)*, [τουρ. *sap*(=όνομα) + *-τούρ(ι)*, σε ελ. απόδοση το κορίτσι που είχε βγάλει κακό όν.].
- σαούλ(ι)**, το· σαγούλι, νήμα της στάθμης των οικοδόμων, [τουρ. *şakul/çekül* (=νήμα της στάθμης)].
- σαουλιάζου**· ρ., *σαούλιαζα*, *-σα*, *αλφαδιάζω*, χρησιμοποιώ το *σαούλι(ι)*, [*σαούλι(ι)* + *-ιάζω*].
- σαπουνιές**, οι· είδος λουλουδιών με άνθη άσπρα-ροζ, του γένους *Saponaria* της οικ. *caryophyllaceae*, [λατ. *sapo* > μτγν. *σάπων* > *σαπούνι*].
- σάρα**, η· το πρώτο γάλα της μάνας, γυναίκας ή θηλυκού ζώου, μετά τη γέννα, που με το βράσιμο έπηξε σε μια μαλακή μάζα, [αρχ. *σαίρω* > μτγν. *σαρώ*].
- σαραγλί**, το· γλυκό με ίδια υλικά όπως και η *σαμόπτα*, με τη διαφορά ότι τα φύλλα

τυλίγονταν στον πλάστη σε ρολά, τα οποία στην Τερπνή κόβονταν κομμάτια, ενώ στη Νιγρίτα μόνον σουρώνονταν και στη συνέχεια τυλίγονταν στο ταψί· ως παιχν. ήταν παραλλαγή του παιχν. *αργαλειός* 3, [τουρ. saray(=παλάτι) + τουρ. κατ. -li > sarayli(=αυτό που προέρχεται από το σαράι)].

σαράντα· σαράντα, [αρχ. τεσσαράκοντα > μσν. σαράντα].

σαρανταπόδαρους, ο· είδος μυριάποδου, όχι η κοινή σαρανταποδαρούσα, [*σαράντα* + *πουδάρ(ι)*].

σαράντζμα, το· το σαράντισμα, ο σαραντισμός, θρησκευτική τελετή με τη συμπλήρωση 40 ημερών από τη γέννηση ενός παιδιού· η μητέρα και η μαμή πήγαιναν το παιδί στην εκκλησία και στη συνέχεια ακολουθούσαν επισκέψεις σε τρία συγγενικά σπίτια, στη μάνα της μητέρας, στη νονά και σε μια αδερφή της μητέρας ή σε άλλο συγγενικό πρόσωπο, [*σαραντζού*].

σαραντζου· ρ., *σαράντζα*, -*τσα*, κάνω το *σαράντζμα*, [*σαράντα* > μσν. σαραντζώ].

σαραντούδα, η· είδος λουλουδιού με κίτρινα άνθη, *αλλ. κατιφές*, [*σαράντα*].

σαραντούδ(ι), το· βρέφος 40 ημερών, [*σαράντα*].

σαράπα, η· *ρουφούζ(ι)*, κακής ποιότητας ξερά φύλλα καπνού, που αντί για *παστάλιασμα* τα πατούσαν με το μηρό, όπως κάθονταν οι εργάτες για το *παστάλ(ι)*, [τουρ. sâra (=σκέτος) + pa(=πόδι)].

σαρά παστάλ(ι), το· είδος επεξεργασίας ξηρών φύλλων καπνού, κατά την οποία τα φύλλα *πασταλιάζονταν* σχεδόν με τη σειρά, χωρίς να διαλέγονται κατά μεγέθη ή και ποιότητες, όπως στο *γκιουμπέκ(ι)* και χώριζαν μόνο τα *καμένα*, *αλλ. σειρά παστάλ(ι)*, [τουρ. sâra(=σκέτο) + *παστάλ(ι)*].

σαράτσ(ι)κου, το· σαράτσικο, το εργαστήρι κατασκευής ειδών σαγής, [τουρ. saras].

σαρής, ο· βόδι με κοκκινωπό χρώμα, ενώ η αγελάδα με το ίδιο χρώμα λεγόταν *κουκκίνου*, [τουρ. sari(=κίτρινος, κροκάτος)].

σαρίκ(ι) 1, το· αρμαθιά φύλλων καπνού, λεπτό κοντάρι από *φιλουριά/μιλιάδ(ι)*, στο οποίο κρεμούσαν τα φύλλα του καπνού για στέγνωμα, δεξ πρμ. 364, *πληθ. τα σαρίκια*, οι *βέργις*, και σπάνια τα *σιρίκια*(προσφ.), [τουρ. sirik (=μικρό κοντάρι)].

σαρίκ(ι) 2, το· ύφασμα που τύλιγαν οι Τούρκοι στο φέσι, [ελλ. καισαρίκιον (=σκούφια καισαρική) > μσν. σαρίκι].

σαρικιάζου· ρ., -*κιάζα*, -*κιάσα*, περνά τα φύλλα του καπνού από τις βελόνες στα *σαρίκια*, (Νιγρ.), [*σαρίκ(ι)* 1].

σαριμπάσ(ι)κου, το· πρόβατο με άσπρο μαλλί και καφετί κεφάλι, [τουρ. sari(=κίτρινος, κροκάτος) + bas(=κεφάλι) + -*κου*].

σαρκουσλαμάς, ο· αυτός που πίνει πολύ, [τουρ. sarhos(=μεθυσμένος) + ρ. επίθ. -la + επίθ. ρ. ουσ. -ma].

σαρκόνου· ρ., *σάρκονα*, -*σα*, *σαρκώθκα*, αρχίζω να παχαίνω, χορταίνω, *φάι λίγου να σαρκώ(ει)ς*, [αρχ. σάρξ].

σαρλιάκ(ι), το· δεξ *σιαρλιάκ(ι)*.

σαρμακλίκ(ι), το· τυλιγμένο, [*σαρμάς*].

σαρμάς, ο· 1. *πληθ. σαρμάδης* = είδος φαγητού από ρύζι και άλλα υλικά τυλιγμένα με φύλλα λάχανου ή με αμπελλόφυλλα, στη Νιγρ. και *ντουλμάδης*· ανάλογο φαγητό γίνεται με τυλιγμα σε αρνίσια σκέπη, οι *τζιγρουσαρμάδης*. 2. είδος λαβής στην πάλη, *τον έκανι σαρμά*=τον τύλιξε, [τουρ. sarma(=τυλιγμα, δέσιμο, περιτύλιγμα)].

- Σαρμουσακλί**, το· παλιό όν. της Πεντάπολης, [τουρ. sarmisak(=σκόρδο) + τουρ. κατ. -li].
- Σαρπουβνός, -νιά, -νό**· αυτός που αναφέρεται, ανήκει ή κατάγεται από τη Σούρπα, (Σάρπα, Σύρπα), σήμερα δυτική συνοικία της Νιγρίτας, *Σαρπουβνός πουταμός*, [Σάρπα(δες Σούρπα) + τουρ. ονα(=γλοερή πεδιάδα)].
- σαρπουβνόψαρα**, τα· λέγονταν ειρων. από τους Νιγριτινούς τα φθηνά ψάρια, *τσιρόνια*, *λιπαριές* κά., επειδή οι Σαρπουβνοί τα προτιμούσαν, σε αντίθεση με τους Νιγριτινούς, που προτιμούσαν *γριβάδια*, *αχέλια*, *τούρνις*, [Σαρπουβνός + ψάρι, δες *ψαράκι(ι)*].
- σαταλίνα ματαλίνα**, η· παιγν. με το κ. όν. μακριά γαϊδάρα, ήταν η αρχ. μοσχίνδα ή μοσχίνδα· αλλ. *γκριντιά*, *καμάρα*, *τσαταλίνα ματαλίνα*, δες και π.
- σατιάν(ι)**, το· {-τχιά-}, το μαύρο επεξεργασμένο δέρμα της εξωτερικής επένδυσης στο σαμάρι, το σαμάρι που είχε τέτοιο δέρμα, [τουρ. sathi(=επιφανειακός)].
- σατίρ(ι)**, το· ειδικό μαχαίρι με φαρδιά λάμα, με το οποίο έκοβαν *του καπνό* για το στριφτό τσιγάρο, [τουρ. satir].
- σάτσ(ι)**, το· γάστρα, [τουρ. sac(=σιδερένια πλάκα)].
- σαχάν(ι)**, το· χάλκινο επικασσιτερωμένο πιάτο, υποκ. το *σαχανούδ(ι)*, [τουρ. sahan].
- σάχλα**, η· η μούχλα του γλυκού, το υλικό που μαζεύεται στην εξωτερική επιφάνεια από το *τουλούμι(ι)* ή τη *τζατζίλα* όταν κάνουν τυρί ή *κατίκ(ι)*, [αρχ. σαθρός > μτγν. σαχνός > μσν. σαχλός].
- σαχλαμπούχλας**, ο· σαχλαμάρας, σαχλαμαράκιας, **[συμφ. της κ. λ. σάχλας (δες *σάχλα*) και της ομοιοκατάληκτης μπούχλας, που δεν έχει δική της σημ.].
- σαχλιάζου**· ρ., *σάχλιαζα*, -σα, για γλυκό μουχλιάζω, *σάχλιασι του γλυκό μ'*, [σάχλα].
- σαχισί**, το· ο σκεπασμένος εξώστης στα διώροφα μακεδονικά σπίτια, [τουρ. sahne (= σκηνή, προσκήνιο) + -si (δες *αέρα παρασί*)].
- σάψυχους**, ο· κ. μαντζουράνα, Ορίγανον το σάμψυχον, λουλούδι που το έβραζαν για φάρμακο· έκαναν με αυτό φάρμακο για το στομάχι σε περίπτωση εμετού, [αρχ. σάμψυχον, ξένη λ.].
- σβάου, -ω**· ρ., *σβούσα*, *έσβησα/ζίφσα*, *σβήσ(η)κα*, σβήνω, [σβήνου].
- σβάζου**· ρ., αόρ. *έσβαξα*, μέλλ. θα *σβάζου*, προκαλώ κρότο, *βάζου*, *σι δώσου μια παταριά πατ θα σβάζ(ει)*, [βάζου 1].
- σβάξ(ι)μου**, το· κρότος, βούηγμα, το *βάξ(ι)μου*, *πάταρους μι σβάξ(ι)μου*, [σβάξου].
- σβάραχνα**, τα· δες *σμπάραχνα*.
- σβάρνα**, η· εργαλείο με το οποίο σπάζουν *τ'ς σβώλις* στα χωράφια και τα ισοπεδώνουν, [σλ. barna > μσν. σβάρνα].
- σβαρνιάρς, -ρου, -ρκου**· αυτός που σέρνει τα πόδια του, [σβάρνα].
- σβαρνίζου**· ρ., *σβάρνιζα/σβάρντζα*, *σβάρνισα/σβάρντσα*, *σβαρνίσ(η)κα*, σβαρνίζω, χρησιμοποιώ τη *σβάρνα*· μτφ. σέρνω κάτι καταγής, ως παθ. σημ. πέφτω στο κρεβάτι από ασθένεια, *σβαρνίσκι λίγουν κιρό κι πάει = έπεσε στο στρώμα λίγον καιρό και πέθανε*, [σβάρνα].
- σβαρνούδα**, η· μικρή σβάρνα, με την οποία ισοπέδωναν τα χωράφια που έσπερναν με σουσάμι, [σβάρνα].
- σβήνου**· ρ., *έσβηνα*, *έσβησα/ζίφσα*, *σβήσ(η)κα*, σβήνω, [αρχ. σβένυμι > νέος αόρ. έσβησαν > σβήνω].

σβιλτάδα, η· σβελτάδα, γρηγοράδα στη δουλειά, [ιταλ. svelto].

σβirkόπιασμα, το· το πιάσιμο του σβέρκου, του τραχήλου, [σβέρκος (< αλβ. zverk) + πιάσμα (< πιάνω)].

σβούρα, η· στρόμβος, παιχνιδι-όργανο από ξύλο σε σχήμα περίπου κωνικό, που καταλήγει σε μεταλλική μύτη, στο οποίο δίνεται γρήγορη περιστροφική κίνηση με το *σιτζίμ(ι)*, ο αρχ. βέμβυξ ή κώνος ή στρόβιλος ή στρόμβος· τα παιχνίδια μ' αυτό το όργανο και η διαδικασία της διάταξης των παιχτών σ' αυτά· οι παίχτες διακρίνονταν από την ακρίβεια στο ρίζιμο ή τη διάρκεια της περιστροφής της· δεξ και π., [μσν. σβούρα].

σβουρίζου· ρ., *σβούρτζα*, *σβούριτζα*, δίνω χτύπημα δυνατό, ηχηρό, με γρήγορη κίνηση του χεριού, όπως στο πέταγμα της *σβούρας*, [ηχοπ. λ.].

σβραχνιάζου· {ζβρα-}, ρ., *σβράχνιαζα*, *-χνιασα*, βραχνιάζω, *σβράχνιασα να σι λέου, μα συ δεν ακούς*, [σβραχνός].

σβραχνός, -νιά, νό· {ζβρα-}, βραχνός, [αρχ. βραχνός].

σβραχνοκούκου, ο· {ζβρα-}, ειρων. ο *σβραχνός*, [σβραχνός + κούκου].

σβω· ρ., δεξ *σβάου*.

σβώλα, η· σβώλος, στερεό κομμάτι από χώμα, που σχηματίζεται, όταν στεγνώνει το υγρό χώμα, υποκ. *σβουλούδα*, [αρχ. βῶλος, ένας βῶλος > ένας σβῶλος > σβῶλος].

σβώλακας, ο· χαρακτηρισμός που δίνεται ειρων. σε κοντό και χοντρό άτομο, [σβῶ-λα + -ακας].

σγκάζου· ρ., δεξ *ζγκάζου*.

σγκαρλίδ(ι), το· το κατσαρό, το σγουρό μαλλί, **[πιθανώς μσν. σγουρός (> σγουρ-λίδι) > σγκαρλίδ(ι), με γ > γκ].

σγκρουβάλ(ι), το· δεξ *ζγκρουβάλ(ι)*.

σέβα· πρ. του ρ. *σιβαίνου*, μπες, πέρνα μέσα, δεξ πρμ. 100 και δημ. τρ. 14.

σέβας, το· σεβασμός, *πάει του σέβας που είχαμι στα χρόνια μας*, [αρχ. σέβας].

σέβασ(η), η· σεβασμός, *λίγ(η) σέβασ(η) μπρε πιδί μ'*, [σέβας].

σέβκα· δεξ *σέφκα*.

σέβντι μ' / σέβντου μ'· αγάπη μου, χρησ. μόνο στα γυρίσματα των δημ.τρ., *πήγα σι γάμου, σέβντι μ', σι χαρά, πήγα σι πανηγύρι*, (Ν.Π.γ' τρ. 424.2), *κι στήσει τη νταβέρνα, σέβντου μ', κι στήσει τη νταβέρνα*, (Ν.Π.γ' τρ. 593.0), [τουρ. sevda (=καημός)+ κτητ. επίθ. -im/-um].

σέ(ι), το· πράγμα, αντικείμενο, πληθ. τα *σεία*{σέ-ια}, [τουρ. şey(=πράγμα)].

σειούμι, σειέμι· {σιού-μι, σιέ-μι}, ρ. *σειούμαν/σειέμαν, σείσκα*, σείομαι, κουνιέμαι, *σειέτι κι λυγιέτι*, [αρχ. σείω > σείομαι].

σειρά παστάλ(ι), το· δεξ *σαρά παστάλ(ι)*, [αρχ. σειρά + παστάλ(ι)].

σέντιμα, το· το ψάξιμο, η σωματική έρευνα, άλλ. το *σίντιμα*, [σιντεύου].

σέρλα, η· παιχν. δύο ομάδων, παρόμοιο με την ξυλουγαδούρα, στο οποίο στηνόταν ένας τρίποδας, με τη διαφορά ότι το κυνηγητό γινόταν ανάμεσα στις δύο ομάδες, δεξ και π., **[1. *σέρνου*, δεξ *σέρλιαβους*, 2. τουρ. ser(=κορυφή, κεφάλι) + κ. κατ. -λα, από την κορυφή του τρίποδα].

σέρλιαβους, -β(η), -βου· αυτός που περπατά σέρνοντας τα πόδια του, [*σέρνου* + *-αβους*, δεξ και *σέρλα*].

σέρνου· ρ., *έσυρνα*, *έσυρα*, *σύρθκα*, σύρω, τραβώ συρτά, έλκω, διαδίδω, *του θάμα*

σέρνουν = το θαύμα διαδίδουν (Ν.Π.γ' τρ. 607.0), πρ. *σέρνι, σέρντι, σύρι, σύρτι, συρθούς*· με παθ. σημασία, βρίσκομαι σε οργασμό (για θηλυκά ζώα), *σέρν(ει) / σέρ(ει) σκύλα μας* = η σκύλα μας βρίσκεται σε οργασμό και σύρει πίσω της τα αρσενικά, ουσ. το *σύρσ(ι)μου*, [αρχ. σύρω > μσν. σέρων].

σέρνουμι· ρ., *σέρνουμαν, σύρθκα*, σέρνομαι, σύρομαι, υποφέρω από ασθένεια στο κρεβάτι, [*σέρνου*].

Σέρρας, τα· οι Σέρρες, *πήγαμι στα Σέρρας*, [αί Σέρραι > τὰς Σέρρας > τα Σέρρας].

σέρτκους, -κ(η)/-κια, -κου· σέρτικος, δυνατός, βαρύς, *σέρτκου του καπνό*, [*σερτζ*].

σερτζ, ο· σέρτης, οξύθυμος, απότομος, νευρικός, [τουρ. sertz].

σέτ(ι), το· σεντόνι από λεπτό και φθινό ύφασμα, που είναι ριγωτό στην ύφανση, [τουρ. set (=εμπόδιο, παραπέτο)].

σέφκα· αόρ. του *σιβαίνου*, μπήκα μέσα, δεξ πρμ. 37.

σηκουβάρα· λ. γνωστή από τα γλωσσικά παιχνίδια, *πάνι να σι δώσ(ει) λίγισ καραμέλις κι λίγου σηκουβάρα*, [*σήκου + βάρα*].

σ(η)κουμάρα, η· στύση του πέους, *είχα σ(η)κουμάρις*, [*σ(η)κόνου > σήκουμα*].

σ(η)κώνου· ρ., *έσ(η)κουνα/ σήκουνα, έσ(η)κουσα/ σήκουσα, σ(η)κώθκα*, σηκώνω, ουσ. το *σήκουμα*, πρ. *σήκου, σήκουνι, σ(η)κόντι, σ(η)κώτι, σ(η)κόν'/ σ(η)κόνους, σ(η)κόνιστι, σ(η)κουθούς· Παναή, άντι σ(η)κόνους*, δεξ πρμ. 243, 370 και πρμ. φρ. 170, [αρχ. σηκός(=ζύγι) > μτγν. σηκόω(=ζυγίζω) > μσν. σηκώνω].

σ(η)μαδεύου· ρ., *σ(η)μάδιβα, -ιψα, σ(η)μαδέφκα*, σημαδεύω, στοχεύω, σημειώνω, βάζω σημείο για αναγνώριση, [*σ(η)μάδ(ι)*].

σ(η)μάδ(ι), το· σημάδι, στόχος, ουλή, ορόσημο, αφετηρία για παιχν., *τον έβανι στου σ(η)μάδι, πά(ει) λαγός*, [αρχ. σήμα > μσν. σημάδιν].

σ(η)μάδια, τα· ίχνη από το αίμα της παρθενίας στο νυφικό κρεβάτι· παλιότερα, η πεθερά μαζί με μια-δυο γυναίκες του στενού της οικογενειακού περιβάλλοντος, εξέταζε το νυφικό κρεβάτι για την ύπαρξή τους, ενώ τα όργανα έπαιζαν έξω από την κρεβατοκάμαρα των νεόνυμφων· το θετικό αποτέλεσμα της εξέτασης το ανακοίνωναν πανηγυρικά, ενώ το αρνητικό πολλές φορές οδήγησε σε άμεση διάλυση του γάμου· ήταν και οι βέρες ή τα δαχτυλίδια που αντάλλασσαν όταν έδιναν το *λόου*, στο *λουγόδουσμα*, [*σ(η)μάδ(ι)*].

σ(η)μαδιακός, -κιά, -κό· {-δγια-}, σημαδεμένος, ιδιαίτερα άσχημος, αυτός που έχει από γέννηση αναπηρία/κουσουρι, *σ(η)μαδιακιά μέρα*, [*σ(η)μάδ(ι)*].

σήμαντρος, ο· σήμαντρο της εκκλησίας, [αρχ. σήμαντρον].

σημείου, το· σημείο, ειρων. έκφραση για κάποιον που είναι πολύ αδύνατος και σπάνια αυτός που έχει κάποιο έντονο ελάττωμα, όπως ο σακάτης, ο ευέξαπτος, *άρα σημείου δε χτά(ει)ζς του χάλι σ' κι ουμιλάς*, [αρχ. σήμα > σημείον].

σημειομένους, -ν(η), -νου· ο υπερβολικά αδύνατος, σπάνια και ο πολύ άσχημος, ο *σ(η)μαδιακός*, [*σημείου*].

σήμιρας· επίρρ., σήμερα, [αρχ. σήμερον].

'σημόχουμα· άσπρο χώμα, *να πάει να φέρει 'σημόχουμα, 'σημόχουμα πατόχουμα*, (Ν.Π.γ' τρ. 673.3), δεξ *ασημόχουμα*.

σήτα, η· λεπτό κόσκινο, με το οποίο κοσκίνιζαν τ' αλεύρι για γλυκά ή για πίτες, αλλ. *σήτα μεταξοτή*· για ψωμί το κοσκίνιζαν με την *πυκνάδα/τριχόστα*· για το σπασμένο καφέ ήταν η μικρή πυκνάδα, το *καμπράν(ι)*· δικτυωτό σύρμα για το κοσκίνισμα

- της άμμου· το συρμάτινο πλέγμα των μελισσοκόμων, [αρχ. σήθω(=κοσκινίζω)].
- σι 1**· πρόθ., σε, εις, *σι σένα του λέου*, δεσ πρμ. 37, 247, κλπ., [αρχ. εις > σε].
- σι 2**· αιτ. ή γεν. της προσ. αντων. συ, *σι λέου δε θέλου*, *σι πήγα στου χουράφ(ι)*, δεσ πρμ. 66, 84, 158, κλπ., [αρχ. σύ > εσύ > σου/σε].
- σι-** ρ. κατ., π.χ. *λύνε-σαι > λύνι-σι*, *λύ-σε > λύ-σι*.
- σια-**· {σια-}, ίσια, ως πρώτο συνθ. δίνει την κατεύθυνση που ορίζει τό δεύτερο, *σιαπάν* = προς τα πάνω, πάνω στο βουνό, [αρχ. ἴσος > μτγν. ἴσιος > ίσια].
- σιάβαρους**, ο· φυτό που αναπτύσσεται μέσα στα τέλματα και στα κανάλια· μοιάζει με *καλαμάγρα*, αλλά έχει πιο φαρδιά φύλλα· χρησ. για σκεπές σε καλύβια ή σε *τσιαρντάκια* και για ζωοτροφή, δεσ *σάζ(ι)*, *σάλμα*, *[τουρ. sayvan(=στέγη)].
- σ(ι) αγαπό σ(ι) αγαπό**· παιγν. μικρών παιδιών με ομοιοκαταληξίες.
- σιαδώ**· προς τα εδώ, [σια- + δώ].
- σιαδώθι**· προς τα εδώθε, *σιαδώθι 'π' τ' Μουγγίλα*, [σια- + δώθι].
- σιάζου**· {σια-/σχιά-}, ρ., *isiaζα*, *isiaζα*, *siάγκα/siάχγκα/siιάγκα*, *isiaζω*, *τακτοποιώ*, *ταιριάζω*, αλλ. *isiaζου*, [αρχ. isάζω > μσν. siaζω].
- σιαϊάκ(ι)**, το· {σια-ιά-}, σαγιακι, είδος χοντρού υφάσματος με το οποίο έκαναν οι γέροντες τις παραδοσιακές φορεσιές, [τουρ. sayak].
- σιάικα**, η· {σια-}, καρφί, [βουλ. šajka].
- σιαίν(ι)**, ο· είδος γερακιού, το σαίνι, *Milvus milvus*, [τουρ. şahin].
- σιακά**· επίρρ., σιγά, αστείο πράγμα, αστεία, με τη σημ. της κ. γλώσσας στη φρ. «σιγά, κάτι έγινε», *ε σιακά κάτ(ι) γίνκι* = ε σιγά κάτι έγινε, αστείο ήταν δεν έγινε τίποτε, [τουρ. şaka (=αστείο, καλαμπούρι)].
- σιακάδισ**, οι· τα αστεία, [σιακά].
- σιακαντζουμι**· ρ., *σιακαντζουμαν*, *σιακαντίσ(η)κα*, *κουράζομαι* πολύ, *σακατεύομαι* από την κούραση, *ντρέπομαι*, *σιακαντζουμι να του πω* = *δυσκολεύομαι/ντρέπομαι να το πω*, *[τουρ. sakat(=σακάτης) + τουρ. -de-(δες -ντι-) + -ζομαι].
- σιακάτ**· προς τα κάτω, προς την αγορά, *κάθι βράδ(υ) πααίν(ει) σιακάτ*, [σια- + κατ].
- σιακατζής, -τζού**· αυτός που λέει πολλά αστεία, αστείος, [σιακά + -τζής].
- σιακατίσιους, -σια, -σιου**· αυτός που προέρχεται ή βρίσκεται στην κεντρική πλάτεια της Τερπνής, *του σιακατίσιου νιρό είνι του καλύτερου*, [σιακάτ + -ίσιους].
- Σιακάφτσα**, η· το παλιό όνομα του χωριού Λειβαδοχώρι, [Μ.Τ. sakabca, Π.Πα. Σακάφτσα].
- σιακεί**· προς τα εκεί, [σια- + κεί].
- σιακειθι**· προς τα εκείθε, [σια- + κείθι].
- σιαλβάρ(ι)**, το· είδος βράκας που τη φορούσαν οι μικρασιάτες πρόσφυγες, αλλ. *σιαλβάρα*, *χουρεύ(ει) κι πάππους μι τόση σιαλβάρα κι σέρνει του χουρό*, (Ν.Π.γ' τρ. 490.1), [εβρ. σαράβαρον (Δανιήλ 3,21) > αραβ. λ. > τουρ. şalvar, Κ.Σ.].
- σιαλβαρτζήδισ**, οι· ειρων. οι μικρασιάτες πρόσφυγες του 1922, επειδή φορούσαν το *σιαλβάρ(ι)*.
- σιάλ(ι)**, το· {-ιά-}, πλεχτό σάλι με τριγωνικό σχήμα ή ορθογώνιο, *καμωμένο από μαλλί ή μπιρσίμ(ι)*, αλλ. *σιρβέτα*, δεσ και *σάλπα*, [αραβ. schall].
- σιάλιαγκας**, ο· σαλιγκάρι, πληθ. οι *σιαλιαγκοί*, *σιάλιαγκα* *μάλιαγκα* *βγάλ' τα κερατάκια σου*, (Ν.Π.γ' τρ. 743.1), [αρχ. σίαλον > σιαλικός > σάλιακας > σάλιαγκας (> μσν. σαλίγκας > σαλιγκάρι)].

- σιαλιάγκ(ι)**, το· σαλιγκάρι, υποκ. της λ. *σιάλιαγκας*, πληθ. τα *σιαλιάγκια*.
- σιαλντάου**, -ώ· ρ., *σιαλντούσα*, *σιάλτσα*, ορμώ, πηδώ, σαλτάρω, *σιάλτσα παν στου κάρου κι έπιασα τα χαλινά*, ουσ. το *σιάλτζμα*, [τουρ. *saldırmak/salmak*(=ορμώ, επιτίθεται)].
- σιαλτάκ(ι)**, το· χαστούκι, μεγεθ. ο *σιάλτακους*, ο *σιάλταρους*, [*σιαρτάκ(ι)*, με ρ > λ].
- σιαλτακίζου**· ρ., *σιαλτάκζα*, *σιαλτάζα*, χαστουκίζω, *παταρίζου*, δίνω *σιαλτάκια*, αλλ. *σιαλτακώ*, *σιαλταρίζου*, [*σιαλτάκ(ι)*].
- σιαλτακώ**· ρ., *σιαλτακούσα*, *σιαλτάζα*, δεσ *σιαλτακίζου*.
- σιαλταρίζου**· ρ., *σιαλτάρζα*, *σιαλτάρσα*, δεσ *σιαλτακίζου*.
- σιαμαντούρας**, ο· επιπόλαιος, αυτός που λέει πολλά, που κάνει φασαρία για το τιποτε, που κάνει φασαρία χωρίς νόημα, **[σημαίνω > αρχ. σήμαντρον].
- σιαματάς**, ο· σαματάς, φασαρία, [τουρ. *şamata*].
- σιαματατζής**, -τζού, -τζιθκου· αυτός που προκαλεί *σιαματά*, [*σιαματάς* + -τζής].
- σιαματατζιθκούς**, -κ(η), -κου· αυτός που έχει ή προκαλεί *σαματά*, θορυβώδης, [*σιαματατζής* + -ιθκούς].
- σιαμέσα**· προς τα μέσα, *πάνι σιαμέσα* = πήγαινε προς τα μέσα, [*σια-* + μέσα(< αρχ. μέσος)].
- σιαμί**, το· γιορτινό κεφαλομάντιλο με μπορντούρα, το οποίο οι ηλικιωμένες *φουστανούσις* έριχναν ελεύθερο στο κεφάλι τους και οι άκρες του έπεφταν ελεύθερες πάνω στο στήθος, δεσ *κριπάκ(ι)*, *σιαμούδ(ι)*, *τσιμπέρ(ι)*, [τουρ. *Şam*(=Δαμασκός της Συρίας) > *şami*(=αυτό που είναι από τη Δαμασκό τη Συρίας)/*şamis*(=δαμασκηνό ύφασμα)].
- σιαμιαμίδ(ι)**, το· {-μνια-}, *σιαμιαμίδι*, μικρή σαύρα που κινείται στους τοίχους των σπιτιών, σαύρα η τοιχοδρόμος, αλλ. *σκουρπίδ(ι)*, [μγν. *σαμιαμίθιον*].
- σιαμούδ(ι)**, το· καθημερινό κεφαλομάντιλο, το *τσιμπέρ(ι)*, με το οποίο οι *φουστανούσις* έδεναν τα μαλλιά τους μαζεμένα χωρίς *βουρλίδα*, δεσ *σιαμί*, [*σιαμί* + -ούδ(ι)].
- σιαμπάκ(ι)**, το· λαθεμένη ψαλιδιά στο κούρεμα, όπου φαίνονται οι ψαλιδιές αφήνοντας ανώμαλη επιφάνεια στο κουρεμένο μαλλί, [τουρ. *sarak*(=ανώμαλος)].
- σιαντριβάν(ι)**, το· στρογγυλή δεξαμενή νερού δίπλα σε βρύση για πότισμα ζώων, ενώ η στενόμακρη λεγόταν *κουρίτα*, [τουρ. *sadırgan*].
- σιαπάν**· επίρρ., προς τα πάνω, στο βουνό, *αντάρτις τουν πήραν σιαπάν του Θόδουρου*, [*σια-* + παν 1].
- σιαπατίγκας**, ο· ο ελαφρόμυαλος, όπως λέμε μτφ. φεγγάτος, η *αλαφρουγιουρτούδα*, [τουρ. *sara*(=παράμερος, απόμερος) + -ίγκας].
- σιαπέρα**· επίρρ., προς τα πέρα, δεσ δημ. τρ. 10 και πρμ. 325, [*σια-* + πέρα(< αρχ. πέραν)].
- σιάπκα**, η· είδος σκούφου, [τουρ. *şarka*(=καπέλο)].
- σιαπού**· επίρρ., προς τα πού, [*σια-* + ερωτ. πού(< αρχ. ποῦ)].
- σιάργκους**, -ργκα, -ργκου· παρδαλός, μαυρόασπρος, [τουρ. *sarhoş*(=μεθυσμένος), δεσ *παρδαλίζου*].
- σιάρινου**, το· πολύχρωμο σεντόνι, με υφάδι που σχημάτιζε χρωματιστές ταινίες, τις *μάνις*, *σιάρινου σιντόν(ι)*, το αντίστοιχο κιλίμι λεγόταν *κιλίμ(ι) μι μάνις*, **[πιθανώς από τουρ. *sağınmak*(=τυλίγω)].
- σιαρλάκ(ι)**, το· μικρό αυλάκι που γίνεται με το σύρσιμο του ποδιού ή μικρό αυλάκι

- από νεροφάγωμα, αλλ. το *σαρλιάκ(ι)*, [αρχ. σύρω + αρχ. λάκκος].
- σιάρτ**· λ. που αποδίδει τον ήχο από το σκαμπίλισμα, από *παταριά*, *σι δώσου μία, σιαρτ θα βάζ(ει)*, [ηχοπ. λ.].
- σιαρτάκ(ι)**, το· χαστούκι, *σιαλτάκ(ι)*, μεγεθ. *σιάρτακους*, [σιαρτ].
- σιαρταχού(η)ς**, ο· στα παιχν. ο άσχημα χαμένος, αυτός που γίνεται ρεζίλι, ** [σιαρτ + αχώ(< αρχ. ήχῶ), σε ελ. απόδοση αυτός που δέχεται ηχηρά σκαμπίλια].
- σιαρτ-σιουρτ**· αποδίδει τον ήχο από το σύρσιμο των ποδιών, *τι πααίντς σιαρτ-σιουρτ τα πουδάρια σ'*; [ηχοπ. λ.].
- σιασιρμάδα**, η· σάστισμα, [σιασιρμάς].
- σιασιρμάς**, ο· σάστισμα, σύγχυση, ταραχή, [τουρ. şaşırma].
- σιασιρντάου**, -ώ· ρ., *σιασιρντούσα*, *σιασίρτσα*, σαστίζω, τα χάνω, *σιασίρτσα 'π'τα καμώματα σ'*, [τουρ. şaşırnak (=ταράζομαι)].
- σιασιρτζμένους**, -ν(η), -νου· σαστισμένος, μτχ. του *σιασιρντάου*.
- σιαχτίζου**· ρ., *σιάχτιζα*, *σιάχτσα/σιάχτισα*, σαστίζω, [τουρ. şaşmak > αόρ. şaştim].
- σιαψιαλίζου**· ρ., *σιαψιάλζα*, *σιαψιάλσα/-λτσα*, συμπεριφέρομαι σαν *σιαψιάλς*, [σιαψιάλς + -ίζω].
- σιαψιαλίκια**, τα· ανοησίες, τα φερσίματα του *σιαψιάλ(η)*, [σιαψιάλς + -λίκ(ι)].
- σιαψιάλς**, -λου, -λ(ι)κου· σαψάλης, άνθρωπος εξασθενημένος, επιπόλαιος, αυτός που λέει ανοησίες, [αρχ. σήψις > *σηψαλδς > σάψαλος].
- σιβαίνου**· ρ., *σέβινα*, *σέφκα/σέβκα*, μπαίνω, εισέρχομαι, δεσ πρμ. 250, πρ. *σέβινα*, *σιβαίντι*, *σέβα*, *σιβίτι*, *σιβούς*, *σιβούς στ' αχούρ(ι)*, [είς + βαίνω > αρχ. εισβαίνω, Γ.Κα. σεβαίνω].
- σιβντάς**, ο· σεβδάς, καημός, έρωτας, [τουρ. sevda].
- σίβους**, **σίβα**, **σίβου**· γκρίζος, η λ. χρησ. για την αγελάδα και το βόδι με γκρίζο χρώμα, [βουλ. siv(=γκρίζος)].
- σίγγουνου**, το· το δισέγγονο, [αρχ. δις + αρχ. έγγονος > δισέγγονο].
- σιγκούν(ι)**, το· σεγκούνι, γυναικείο πανωφόρι, [αλβ. sigun].
- σιδέρουμα**, το· η εργασία του *σιδηρώνου*.
- σιδηρίτς**, ο· ποικιλία σταφυλιών, (Νιγρ.), [αρχ. σίδηρος].
- σιδηρούδ(ι)**, το· μικρό σίδηρο, μικρή βοηθητική σιδερένια *πήχ(η)* για το δέσιμο του καπνού σε δέμα, [αρχ. σίδηρος + -ούδ(ι)].
- σιδηρουχόρταρου**, το· φυτό με πολύ λεπτό καλάμι, καλό βόσκημα των ζώων, που έβγαινε παλιότερα μέσα στους *γιουντζέδης*, [αρχ. σίδηρος + *χουρτάρ(ι)*].
- σιδηρόχουρτου**, το· είδος αγριόχορτου, ζιζάνιο του σταριού, κ. ήρα, κουντούρα, αλλ. η *νήρα*, το *σταχούδ(ι)*, στη Νιγρ. η *νουρούδα*, [αρχ. σίδηρος + αρχ. χόρτος].
- σιδηρώνου**· ρ., -ρουνα, -ρουσα, *ρώθκα*, η κ. σημ., περνά το σιδερένιο στεφάνι του τροχού του κάρου πάνω στο ξύλινο μέρος του· οι καρποιοί πρώτα θέρμαιναν το στεφάνι μέχρι να πυρακτωθεί, για να διασταλεί κατάλληλα, και μετά χρησιμοποιώντας τρεις *μπριάγκις* το πενούσαν πάνω στο ξύλινο μέρος του τροχού, οπότε με τη συστολή έσφιγγε το στεφάνι πάνω στις *απίδης*, [αρχ. σίδηρος].
- σιδηρώστρα**, η· ξύλο ντυμένο με πανί, πάνω στο οποίο σιδέρωναν οι μοδίστρες ή οι ράφτες, [σιδηρώνου].
- σίκαλ(η)**, η· η σίκαλη, [λατ. sicalis > μσν. σίκαλις].
- σικαλιά**, η· τα καλάμια της σίκαλης. 1. όταν τίναζαν τη σίκαλη με χτύπημα στα

- στάχυα, και τα καλάμια έμεναν ολόκληρα, τη χρησ. για να γεμίζουν τα σαμάρια ή για να κάνουν στέγες σε μαντριά και σε καλύβες. 2. όταν την αλώνιζαν με την *αλουνόπιτρα*, και ήταν σπασμένα τα καλάμια της χωρίς να γίνουν άχυρο, γινόταν η *σαλματαριά*, που τη χρησ. για να γεμίζουν στρώματα ή *μαξιλάρις*, [σίκαλ(η)].
- σικιμέ**: η λ. χρησ. ως έκφραση πλήρους αδιαφορίας, *σικιμέ κι αν έρτ(ει)*, *σικιμέ κι αν δεν έρτ(ει)*, [τουρ. sik(=πέος) + -im(κτητικό)].
- σικιρτζής**, ο· ζαχαροπλάστης, [τουρ. şekerçi].
- σικλέτ(ι)**, το· σεκλέτι, στεναχώρια, θλίψη, [τουρ. siklet(=βάρος, στενοχώρια)].
- σικλιμές**, ο· πρόστυχος, ακόλαστος, [τουρ. sik(=πέος)/sikmek(=εκτελώ τη γεννετήσια πράξη) + -λιμές].
- σικλιντίζου**: ρ., *σικλέντζα*, *σικλέτσα*, *σικλιντίσκα*, σεκλετίζω, στεναχωρώ κάποιον, *μη μι σικλιντί(ει)ζς*, ως *σικλιντίζουμι* σημ. και βαριέμαι, *σικλιντίσκα να καρτιρώ όλ(η) τ'ν ώρα*, [τουρ. sikilmak(=σφίγγομαι, στενοχωριέμαι) > αόρ. siklidim].
- σικτιμινί**: λ. που χρησ. μόνο για τις βρισιές, δεξ *αβραντινί*, **[τουρ. sik(=πέος) + τουρ. temennj(=θέλω)].
- σιλάχ(ι)**, το· σελάχι, φαρδιά ζώνη, ζωνάρι, [τουρ. silah(=όπλο), από το γεγονός ότι εκεί έβαζαν και τα όπλα τους].
- σίλβο**, το· το σταχτί, το ασημί χρώμα, [σίβους, με ανάπτυξη του λ].
- σιλέμς**, ο· σελέμης, ως ουδ. το *σιλέμκου*, [τουρ. selem].
- σ(ι)μά**: επίρρ., σιμά, κοντά, [αρχ. σιμῖς > μσν. σιμά].
- σ(ι)μά κουντά**: χρησ. ειρων. ως επίρρ. με τη σημ. του μακριά, *σ(ι)μά κουντά θα πάς* = θα πας αρκετά μακριά.
- σιμίτ(ι)**, το· σιμίτι, κουλούρι σουσαμωτό, είδος άζυμου ψωμιού, [αρχ. σεμίδαλις(=πολύ λεπτό αλεύρι από στάρι) > αραβ. sämid > τουρ. simit].
- σ(ι)μου**: -σιμο, κατ. ουσ. που παράγονται από ρήματα.
- σιμπουιά**, η· {-μπου-ιά}, το λουλούδι βιολέτα, [τουρ. şebboy].
- σιμισιές**, ο· ο περίγυρος κάποιου, συγγενείς, φίλοι κλπ., *μας ήρτι μι όλου του σιμισιλέ τ'*, αλλ. το *σιμισιλέ*, **[τουρ. cem(=πλήθος) + sel(=χειμαρρος)].
- σ(ι)μόνου**: ρ., *σίμουνα*, *σίμουσα*, σιμώνω, προσεγγίζω, *μη σ(ι)μώνς τ' φουτιά θα καείς*, [αρχ. σιμῖς > μσν. σιμῖα > μσν. σιμώνω].
- σίνα**, η· το μεταλλικό στεφάνι του τροχού του *κάρου* και του *αραμπά*, που στερεωνόταν πάνω στις *αγίδις* με το *σιδέρουμα* και τις *ροδόβιδις*, **[τσίνα, επειδή ήταν δύσκολος ο χειρισμός του].
- σ(ι)νάπ(ι)**, το· σινάπι, λαψάνα, σίναπις η λευκή, [αρχ. σίναπι].
- σινί**, το· σκεύος σαν το *ταπί*, με βάθος όμως μικρότερο, περίπου 1-2cm, [αρχ. σινιάζω > μτγν. σινίον, και από αυτό το τουρ. sini].
- σιντεύου**: ρ., *σέντιβα*, *σέντιψα*, *σιντέφκα*, ψάχνω για να βρω κάτι, αναζητώ, ερευνώ, *μι σέντιψι*, *μα δε μι βρήκι τίπουτα*, αλλ. *σιουντεύου*, **[τουρ. sende(=εντοπίζω πάνω σου)].
- σιντζμένους, -ν(η), -νου**: μτχ του *σιντίζου*.
- σιντίζου**: ρ., *σίντζα*, *σίντσα*, αγανακτώ, δεν αντέχω άλλο, γνωστό κυρίως στον αόρ. *μι σίντσις μι τα καμώματα σ'* = με αγανάκτησες με τα φερσίματά σου, *σίντσι του μαχαίρ(ι)* = δεν κόβει πια το μαχαίρι, [τουρ. sinmek/sindirnek(=ελλατώνω, μετριάζω)].

- σίντιμα**, το· το ψάξιμο, *αλλ.* το *σέντιμα*.
- σιντόνιασμα**, το· το ντύσιμο του παπλώματος με σιντόνι, [αρχ. σινδών > σεντόνι].
- σιντούκα**, η· η *κάσα* στην οποία *ντιγκιάζουν του καπνό*, [σιντούκ(ι)].
- σιντούκ(ι)**, το· μπαούλο, κασόνα-έπιπλο για ρούχα, φέρετρο, [τουρ. sandik > μσν. σεντούκιν].
- σιόλα 1**, η· η σόλα του παπουτσιού, [λατ. solea(=σανδάλιο) > σόλα].
- σιόλα 2**, η· η κούπα του τσαγιού, [σιόλ(ι)].
- σιόλ(ι)**, το· φλιτζάνι του καφέ, [λατ. solium(=πόελος, κάθε δοχείο που έχει σχήμα στρογγυλής σκάφης, κολυμπήθρα)].
- σιοργκούν(ι)**, το· το κυνήγι της παγάνας, *αλλ.* το *σουρέκ(ι)*, [τουρ. sürgü (=μάνταλο, σύρτης)].
- σιόσιους**, ο· χαζός, όπως λέμε μτφ. *ντουβάρ(ι)*, αυτός που δεν ξέρει τι λέει, *έρμι σιόσιου*, *ό,τι φτά(ει)ς λες*, [τουρ. şose(=σκυρόστρωμα)].
- σιουιλέ μπουιλέ**· {σιου-}, επίρρ., έτσι κι έτσι, [τουρ. şöyle böyle].
- σιουλνιάρ(ι)**, το· {-νιά-}, βρύση στην οποία το νερό τρέχει από σωλήνα χωρίς κά-
νουλα, **[αρχ. σωλήν > μτγν. σωληνάριον].
- σιούμ(ι)**, το· το ξερό φυτό του καλαμποκιού, χωρίς τις *κουμπάκις*, που ως ζωτροφή ήταν κακής ποιότητας και δινόταν μόνο στα βόδια, *πληθ. τα σιούμνια*, [τουρ. sum (=απαίσιος)].
- σιουμ ντουμ ντουμ**· αποδίδει τον ήχο μεταλλικών αντικειμένων, όταν χτυπούν με-
ταξύ τους, *χρησ. σε δημ. τραγ.,δες Ν.Π.γ' τρ. 1.0, [ηχοπ. λ.]*.
- σιούμπα**, η· καρούμπαλο, **[τουρ. söbe(=ελλειπτικός)].
- σιούμπουρ(ι)**, το· το πέταγμα των νομισμάτων ψηλά, όταν μετά τα βαφτίσια πήγαι-
ναν τα παιδιά τρέχοντας το όνομα στον πατέρα, διαδικασία στην οποία όποιο παιδί
προλάβει να έπαιρνε χρήματα, [τουρ. cümbür(=όλοι μαζί)].
- σιουντεύου**· ρ., για αρ. χρ. και σημ. *δες σιντεύου*.
- σιουνφάδα**, η· συνυφάδα, [αρχ. σὺν + αρχ. νύμφη > μτγν. σύννυμφος > συνυφάδα].
- σιούρλου**, η· αυτή που κατουράει πάνω της, **[τουρ. su(=νερό) + (κατου)ρλού, *δες*
τουρ. su(=νερό) + dökme(=χύνω) > sudökme(=κατουρώ)].
- σιουρμπέ(η)ζς**, ο· άτακτος, ζωηρός, *αλλ. -ρμπέζ(ι)κος, -κ(η), -κου*, [τουρ. serbest
(=ελευθέριος, άνθρωπος ανόητος) > (Π.Κ.) serbez].
- σιουρμπέτι(ι)**, το· σερμπέτι, το ζαχαρόνερο ως φαγητό, *νιρουπαπάρα*, [τουρ. şerbet].
- σιουρμπιζίνα**, η· γυναίκα ή το κορίτσι που έχει την ιδιότητα του *σιουρμπέζ(η)*.
- σιούτους, -τα, -του**· ζώο από κερασφόρο είδος, που όμως δεν έχει κέρατα, *αλλ.*
σιούτκος, -κια/κ(η), -κου, έχουμι κι μια σιούτα γίδα, [βαλκ. λ., αλβ. shut, αρωμ.
šut, čit, βουλ. šut, ουκρ. šuta, ρουμ. șut].
- Σιπτιμβριάτς**, ο· ο μήνας Σεπτέμβριος.
- σιρβέτα**, η· μαντίλι που έβαζαν οι άντρες κάτω από το καπέλο για προστασία από
τον ήλιο, μεγάλη μάλλινη μαντίλα που έριχναν στον ώμο τους οι *φουστανούσις* το
χειμώνα, *μισαλούδα* για το τύλιγμα του ψωμιού, *δες σιάλ(ι)*, [ιταλ. serviette (= *πετσέτα*)].
- σιρβιτούδα**, η· μυζομάντιλο, μικρή *σιρβέτα*.
- σιργιανάου, -ώ**· ρ., *σιργιανούσα, -ντσα*, βγαίνω στο *σιργιάν(ι)*, κάνω *σιργιάν(ι)*.
- σιργιάν(ι)**, το· τοπικός αργόσυρτος κυκλικός χορός, βόλτα, περίπατος, το *χάζεμα*

γενικά, η συγκέντρωση, το μάζεμα στις μεγάλες γιορτές, όπως το Πάσχα, σε ένα συγκεκριμένο μέρος, όπου οι κοπέλες χόρευαν το *σιργιάν(ι)*, τα κοριτσάκια έπαιζαν το *καλουγιρούδ(ι)*, τα παλικάρια έριχναν πέτρα, πηδούσαν κλπ., [τουρ. segran].

σιργιανίζου· ρ., *σιργιάντζα*, *σιργιάνσα*, για λοιπά δεξ *σιργιανάου*, [*σιργιάν(ι)*].

σιργκί, το· πάγκος μικροπωλητή σε παζάρι ή πανηγύρι, [τουρ. sergi].

σιργκιούν(ι), το· ρεζίλι, ρεζίλημα, *θα γέντι σιργκιούν(ι) 'π' του μαχαλά*, δεξ δ.δ. 1 στχ. 21, [τουρ. sergi (=έκθεση) + -ούν(ι)].

σιρμαϊά, η· {-ιά}, *σερμαγιά*, το πρώτο χρηματικό ποσό για μια δουλειά, [τουρ. sermaye(=κεφάλαιο), **και απόδοση του -e με -ια, όπως στο σχήμα και > κια].

σιρμπέ(η)ζς, **σιρμπιζίνα**· δεξ *σιουρμπέ(η)ζς*, *σιουρμπιζίνα*.

σιρριώτκου, το· τρόπος βολής της μπίλιας στα παιχν. με τις *τζιτζιλόνις*· ήθελε σφίξιμο της μπίλιας ανάμεσα στο δείκτη και το μεσαίο δάκτυλο και το πέταγμα της με το δείκτη του άλλου χεριού, δεξ *δάχλου*, [*σιρριώτς*].

σιρριώτκουζς, **-κ(η)/-κια**, **-κου**· σερραϊκός, [*σιρριώτς*].

Σιρριώτς, **-τσα**, **-τκου**·{-ργιώ-}, Σερραϊός, πληθ. *Σιρριουτάδις*, *-ταις*, *-τκα*, [Σέρραι].

σιρσέμς, **-μου**· σερσέμης, *χαζός*, αυτός που δεν ξέρει τι του γίνεται, *αλλ. σιρσέμκουζς*, *-κ(η)*, *-κου*, [τουρ. sersem(=ηλίθιος)].

σιρσιρής, **-ρου**, **-ρίθκου**· ελαφρόμυαλος, επιπόλαιος, *σιρσιρίθκου μιλιέτ(ι)*, [τουρ. serseri (=αλήτης)].

σιταράι, το· ταίριασμα των φύλλων του καπνού πάνω στη βέργα με πλάγιο στρώσιμο, όταν έκαναν *τόγκις*, **[τουρ. sirt(=ράχη) + tarayış(=χτένισμα)].

σιτζίμ(ι), το· λεπτό σκοινί, κορδόνι, με το οποίο δινόταν η περιστροφική κίνηση στη *σβούρα*· γινόταν με *πλέξιμο*, έπλεκαν τρία *κνάπια*, όπως τη *βουρλίδα*, και στο τέλος το κέρωναν· *βρουχή σιτζίμ(ι)* = δυνατή βροχή στην οποία οι σταγόνες φαίνονται σαν κορδόνια, δεξ, πρμ. φρ. 19 και 20, [τουρ. sicim(=νήμα, κορδόνι)].

-σίτ(ι)· κατ. ουσ. που προέρχονται από ρ., π.χ. *πλακουσίτ(ι)*.

σιτόριζο, το· *αλλ. το μπλουγκούρ(ι)*, Νιγρ., [αρχ. σίτος + ρύζι(<αρχ. ὄρυζα), επειδή στον καιρό της κατοχής, 1941-1944, το *μπλουγκούρ(ι)* αντικατάστησε στους γάμους το ρύζι· το πήγαιναν ως δώρο με τα *κουσκνάδια*, έκαναν μ' αυτό γλύκισμα για το τραπέζι του γάμου κ.λπ.].

σιφτές, ο· σεφτές, πρώτη πώληση της ημέρας, γενικά η αρχή, η πρώτη φορά, *σιφτέ ήρτα δουπάν*, [τουρ. siftah > βαλκ. τουρ. sefte].

σ(ι)χαμάδ(ι), το· σιχαμερός, άσχημος, αυτός που σιχαίνεται με το παραμικρό στο φαγητό του, αυτός που τον σιχαίνεται ο καθένας να τον βλέπει, [επ. σικχός (=σιχασιάρης) > μτγν. σιχαίνομαι > σίχασμα].

σιχτίρ· βρισιά, που χρησ. με τη σημ. *ái* στο διάβολο, φύγε να μη σε βλέπω κλπ., [1. τουρ. siktir(=βγες έξω), ** 2. sik (=πέος) + tir(=τρώγω)].

σιχτίρ πιλιάφ(ι)· το μακεδονικό πιλάφι, έδεσμα του γάμου, που γινόταν από ρύζι, ζάχαρη, φιδέ και κανέλα· προσφερόταν στο τέλος του γαμήλιου δείπνου· γι' αυτό και σκωπτικά λεγόταν *σιχτίρ πιλιάφ(ι)*, [*σιχτίρ* + *πιλιάφ(ι)*].

σιψί, το· το επιστόμιο του ζουρνά, [τουρ. sipsi(=αυλός, πίπα)].

σκαθάρ(ι), το· είδος σπίνου, σκαθάρι, σκαθί, *αλλ. τρυπουσάκς*, *Carduelis spinus*, [αρχ. *κάνθαρος* > μσν. *σκαθάριν*].

- σκά(ι)**, το· σκάγι, πληθ. τα *σκάια*{-ια}, [βεν. scagia].
- σκάλα**, η· σκάλα, σκονί που κρεμόταν και στις δυο μεριές στο σαμάρι ως αναβολέας, για να πατούν τα πόδια ή να βοηθά στο φόρτωμα ξύλων κλπ., η *σκαλουσιά*, [λατ. scala > μτγν. σκάλα].
- σκαλάκια**, τα· παιχν., οι αναπηδήσεις μικρής πέτρας, στο πέταγμά της πάνω στα κύματα, ήταν ο αρχ. έποστρακισμός, [σκάλα].
- σκάλ(ι)**, το· τσουκάλι, (προσφ.), δεξ *τσοκάλ(ι)*.
- σκαλίζου**· ρ., *σκάλιζα/σκάλτζα/-λζα, σκάλιζα/σκάλτσα/-λσα, σκαλίση(η)κα, σκαλίζω*, [αρχ. σκάλλω > μτγν. σκαλίζω].
- σκαλίνα**, η· μικρή σκάλα, *πέρασι μι του κάρου κι μι χάλασι τ' σκαλίνα μ'*, [λατ. scala > μτγν. σκάλα].
- σκαλιστά**, τα· εικόνες σε χαρτί, κομμένες στο περίγραμμα των προσώπων ή αντικειμένων που εικόνιζαν και το παιχν. με αυτές τις εικόνες, δεξ και π., [σκαλίζου].
- σκαλουμάχιρου**, το· μικρή ποσότητα υλικού που κόβεται με το μαχαίρι, *κόψι ένα σκαλουμάχιρου ψουμί να στυλώ(ει)ς λίγου*, [σκαλώνου + μσν. μαχαίριν (< αρχ. μαχαίριον)].
- σκαλουσιά**, η· {-σιά}, προσωρινή ξύλινη κατασκευή πάνω στην οποία απλώνονται τα *σαρίκια*, για να στεγνώνει το *καπνό*, αλλ. *σκάλα, κριβάτ(ι), λιάστρα*, [σκαλώνου > μσν. σκαλωσία].
- σκαλστήρ(ι)**, το· σκαλιστήρι, αλλ. *σκαλτσήρ(ι)*, [σκαλίζου > μτγν. σκαλιστήριον].
- σκάλτζμα**, το· σκάλισμα, [σκαλίζου].
- σκαλώνου**· ρ., *σκάλουνα, σκάλουσα, σκαλώθκα, πιάνω, τσακώνω, συλλαμβάνω, μπαλώνω* χωρίς να χρησιμοποιήσω *μπάλωμα*, *ενώνω* δηλ. τις άκρες της τρύπας μόνο με κλωστή, *σκάλουσι του φαϊ· μάνα, σκάλουσι του τσιουράπι μ'*, [σκάλα > μτγν. σκαλώνω].
- σκαμαγγάς**, ο· ο τεχνίτης που *ξιανοίγ(ει)* το βαμβάκι/μαλλί με τη *μαγγάνα*, αυτός που κάνει *σκαμάγγια*, [σκαμάγγ(ι)].
- σκαμάγγ(ι)**, το· σκαμάκι, τούφα από βαμβάκι/μαλλί, ξιανογμένο με τα *νταράκια* ή τη *μαγγάνα*, [1. σκάπτω > αρχ. σκάμμα (=αφρός) > σκαμμιάκιον > σκαμάγγι, 2. σκαραμάγγι(=πολυτελές ύφασμα από την Καρμανία, χώρα της Περσίας) > σκαμμάγγι].
- σκάμμα**, το· ο αφρός του σαπουνιού, η σαπουνάδα, *του νιρό 'π' του μπγάδ(ι) μας δεν κάν(ει) ντιπ σκάμμα*, [σκάπτω > αρχ. σκάμμα (= το σκαμμένο και επομένως αφράτο μέρος)].
- σκαμνάκ(ι)**, το· μικρό σκαμνί, παιχν. τριών παιδιών στο οποίο τα δυο έπιαναν σταυρωτά τα χέρια τους και κουβαλούσαν το τρίτο, [λατ. scamnum > σκάμνον > μσν. σκαμνί(ο)ν].
- σκαμνάκια**, τα· παιχν. μιας ομάδας, στο οποίο κάθε παίχτης πηδούσε με τη σειρά πάνω από τους σκυμμένους συμπαίκτες του, αλλ. *σκλαβάκια*, στη Νιγρ. *νταλκάδ(ι)*, δεξ και π., [σκαμνάκ(ι)].
- σκαμνιά**, η· συκαμνιά, μουριά, δεξ *σ(υ)καμνιά, γκασιά*, [αρχ. συκάμινος].
- σκαμνόβιργα**, η· βέργα από *σκαμνιά*, [σκαμνιά + βέργα(βιργιά)].
- σκαμνούδια**, τα· σκαμνάκια, παιχν. μικρών κοριτσιών με διάλογο και κυνηγητό· παρόμ. παιχν. ήταν η αρχ. *χελιχελώνη*, δεξ και π., [σκαμνάκ(ι) + -ούδ(ι)].

- σκανιάζω**, ρ., *σκάνιαζα, -σα*, *κακοκαρδίζομαι, στενοχωριέμαι, μη σκανιά(ει)ζς, θα ρτει*, [αρχ. *σγάζω > σκάζω > σκάνω > σκανιάζω*].
- σκαντζαλήθρα**, η· *σπίθα, σπινθήρας*, στη Νιγρ. η *σκαντζήθρα*, [ιταλ. *scansare*(=αποφεύγω) > *σκάντζα*(=αλλαγή) + *καντηλήθρα*(=στήριγμα του φιτιλιού στο καντήλι) > *σκαντζαλήθρα*, με τη σημ. ότι οι σπίνθες φεύγουν από την καντηλήθρα].
- σκαντζόχοιρος**, ο· *σκαντζόχοιρος*, πληθ. οι *σκαντζουχοιροί*, οι *σκαντζόχοιρ(οι)*, [αρχ. *άκανθόχοιρος*].
- σκάου**, -ω· ρ., *σκούσα, έσκισα/έσκσα, σκίσ(η)κα/σκίστ(η)κα*, *σκίζω*, [*σκίζου*].
- σκαπιτίζω**, ρ., *σκαπέτζα, σκαπέτσα*, *φεύγω κρυφά, δραπετεύω*, ουσ. το *σκαπέτζμα*, [ιταλ. *scappare*].
- σκάρι(ι)**, το· *κορδόνι από δέρμα που χρησ. στα καμτσίκια*· το *κορδόνι με το οποίο έδεναν τα τσαρβούλια*, που έβγαινε από το ίδιο το δέρμα, *αλλ. η νιζιούσκα*, [αρχ. *σκάριφος*, δεσ *σκαριά*].
- σκαριά**, η· {-ιά}, το *επιφανειακό σκίσιμο του δέρματος με κέρατο ή αιχμηρό αντικείμενο*, [αρχ. *σκάριφος*(=μυτερό όργανο γραφής ή σχεδίου)].
- σκαρμιά**, η· η *μουριά*, (προσφ.), ***[σκαμιά και ανάπτυξη του ρ]*.
- σκάρος**, ο· *νυχτερινό βόσκημα για γιδοπρόβατα και βόδια*, δεσ και *κ(ι')ρ(ι)*, [αρχ. *σκάρος*].
- σκασιμένους**, -ν(η), -νου· {-ζμέ-}, *σκασιμένος, χαρακτηρισμός ενοχλητικού ατόμου ή και ζώου, μ του κλάμα τ' δε μ' αφήκι να κοιμηθώ του σκασιμένου*, [*σκάζου*].
- σκατασι**· λ. *γνωστή μόνο από τη φρ. σκατά σκατασί*, που λέγεται όταν θέλουν να προσδιορίσουν μια κατάσταση ως άσχημη και δεν ικανοποιεί μόνο η χρήση της λ. *σκατά*, [*σκατά*(δεσ *σκατό*) + τουρ. κατ. -si, δεσ και *αέρα παρασί*].
- σκατέλια**, τα· λ. υποκ. για τα κόπρανα, το *παιγν. μαγκακατσέλια* στη Νιγρ., [λατ. *scutella*(=λεπτός δίσκος) > μσν. *σκουτέλιον* > *σκατέλια*· ***από παρετυμολόγηση οι μικροί κεραμιδένιοι δίσκοι του παιχνιδιού, τα σκουτέλια, έγιναν σκατέλια και ταυτίστηκαν με τα κόπρανα, τα επίσης ονομαζόμενα σκατέλια*· έτσι οι μικρές κεραμίδες του παιχνιδιού κάποια στιγμή έγιναν *κακατσέλια*, και στη συνέχεια *μαγκακατσέλια* κατά το σχήμα, *κακά + -τσέλ(ι) > κακατσέλια > τουρ. manga*(=ομάδα) + *κακατσέλια > μαγκακατσέλια*].
- σκατίδα**, η· λ. που χρησ. μόνο για ομοιοκαταληξία στα *λαχνίσματα* των *παιγν.* και αναφέρεται στα *κόπρανα, φας αγκίδα κι σκατίδα*, (δ.δ. 3. α'), [*σκατά*(δεσ *σκατό*)].
- σκατίνα**, η· *μεγεθ. το σκατό, κουράδα*, [*σκατό*].
- σκατό**, το· *κόπρανο ανθρώπου, μικρό παιδί, όμως χωρίς υβριστικό περιεχόμενο*, υποκ. το *σκατούδι*, το *σκατέλι(ι)*, *μεγεθ. η σκατίνα*· η λ. *σκατούδι* χρησ. μτφ. για τη γενική ονομασία κάθε μικρού αντικείμενου, αλλά *περιπαικτικά και για το μικρό παιδί*, [αρχ. *σκάω > μσν. σκατόν*].
- σκατόβαμπλας**, ο· *κολεόπτερο της οικ. scarabaeidae, κάνθαρος που ζει από τις κοπριές, που τις κάνει βόλους και τις μεταφέρει στη φωλιά του*, [*σκατά*(δεσ *σκατό*) + *βάμπλας*].
- σκατόμυγα**, η· *μαύρη μεγάλη μύγα, η κυανή μύγα του κρέατος, Callifora vomiforia*, [*σκατά*(δεσ *σκατό*) + *μύγα*].
- σκατουμοιρασιά**, η· *άδικη μοιρασιά, το μοίρασμα προϊόντος που δεν αποκτήθηκε με νόμιμα μέσα*, [*σκατό* + *μοιρασιά*(< μσν. *μοιρασία*)].

- σκατόφκυαρου**, το· φτυάρι για το σήκωμα της κοπριάς, δεσ πρμ. 33, [σκατό + φκνά-ρ(ι)].
- σκέβουμι**· ρ., *σκέβουμαν, σκέφκα, σκέφτομαι, σκέβουμασαν να βγούμι ή να μη βγούμι, αλλ. σκέφτουμι, [αρχ. σκέπτομαι]*.
- σκέλδα**, η· σκελίδα σκόρδου, [αρχ. σκέλλομαι (=καταξηραίνομαι) > μτγν. σκελίζ].
- σκέπα**· σκέπασε, πρ. του *σκιπάζου*.
- σκέπ(η)**, η· σκέπη, οι πτυχές του περιτόναιου των ζώων, λεπτό ύφασμα που έδεναν οι γυναίκες στο φέσι της παραδοσιακής τους στολής, [αρχ. σκέπη].
- σκέτου**, το· σκέτο, είδος φαγητού με βραστό ή με ψητό κρέας αρνιού και *μακιδουνήσ(ι)*, [ιταλ. schietto > σκέτο].
- σκέφτουμι**· ρ., *σκέφτουμαν, σκέφκα/σκέφτκα, σκέφτομαι, πρ. σκιφτούς, ντιπ δε σι σκέφκα, αλλ. σκέβουμι, [αρχ. σκέπτομαι]*.
- σκίζα**, η· σκίζα, ξύλο από το σχίσμο κορμών δέντρου, [αρχ. σχίζα].
- σκίζου**· ρ., *έσκιζα/έσκζα, έσκισα/έσκσα, σκίστ(η)κα/σκίσ(η)κα, σκίζω, αλλ. σκάου, [αρχ. σχίζω > μσν. σκίζω]*.
- σκιμπές**, ο· κουλιά, στομάχι, [τουρ. iskembe].
- σκιντζά**, τα· φυλακή, λ. γνωστή μόνο από τα δημ. τρ., *όλη τη μέρα με βάζει στη δουλειά και το βράδυ βράδυ στα σκιντζά, δεσ χιτζιά, (Ν.Π.γ' τρ. 144.0), **[ίσως από το τουρ. kit (=περιορισμένος)]*.
- σκιπάζου**· ρ., *σκέπαζα, -σα, σκιπάσ(η)κα/-στ(η)κα, σκεπάζω, πρ. σκέπα, σκιπάτι, σκιπαστούς, σκέπα του πιδί, θα κρυγιώσ(ει), [αρχ. σκεπάζω]*.
- σκιπάρ(ι)**, το· σκεπάρνι, δεσ αίν. 23, [αρχ. σκέπαρνον > μσν. σκεπάρνιον].
- σκιπαριά**, η· {-ριά}, το χτύπημα με το *σκιπάρ(ι)*.
- σκιπαρνιά**, η· αξίνα, κασμάς, [δεσ *σκιπάρ(ι)*].
- σκιπή**, η· σκεπή, στέγη, [αρχ. σκέπη].
- σκισ(ι)μάδα**, η· σχισμάδα, σχισμή, [σκίζου].
- σκιφτούς**· σκέγου, πρ. του ρ. *σκέφτουμι*.
- σκλαβάκια**, τα· ομάδ. παιχν., ήταν παλιότερα ένα είδος κυνηγητού ανάμεσα σε δυο ομάδες, στο οποίο οι παίχτες που πιάνονταν ήταν οι σκλάβοι, τα *σκλαβάκια*· αργότερα ονομάστηκαν έτσι τα *σκαμνάκια*, [μσν. σκλάβος].
- σκλάδης**, οι· περιπ. οι Νιγριτινοί, [σκλι, κατά μία εκδοχή επειδή δούλευαν πολύ].
- σκλήκ(ι)**, το· σκουλήκι, [σκόληξ > αρχ. σκωλήκιον].
- σκλι**, το· σκύλος, χαρακτηρισμός ανθρώπου με μεγάλη αντοχή, *έι! του σκλι τ' κιαρατά, ανάγκ(η) δεν έχ(ει)*, δεσ πρμ. 104, 158, 159, 174, 361 και 369, [σκύλος > αρχ. σκύλιον > μσν. σκυλίν].
- σκιβουμάχιρου**, το· μαχαίρι που διπλώνει, αλλ. το *κλειδουμάχιρου*, ο *κουλουκουτρώντς, τσικούδ(ι)*, [σκλιβώνου + αρχ. μαχαίριον].
- σκιβώνου**· ρ., *σκλίβουνα, -βουσα, -βώθκα, σφίγγω ένα πράγμα ανάμεσα σε άλλα, σφηνώνω, σκλίβουσι η πόρτα κι δεν ανοίγ(ει), ουσ. σκλίβουμα, [1. αρχ. σκέλλω (=ξηραίνω, στεγνώνω), από όπου οι λ. σκληρός, σκληφρός (=ισχνός). 2. (Λ.Αν.), αρχ. στιλβώνω > μσν. στιλιβώνω ή σκληβός (=σκληρός)]*.
- σκλίτκου πλέξ(ι)μου**· είδος κολύμβησης, στο οποίο τα χέρια κινούνταν συγχρόνως, χωρίς να βγαίνουν από το νερό, ενώ σε διαφορετικό χρόνο κινούνταν τα πόδια, χτυπώντας όμως την επιφάνεια του νερού, και το οποίο ήταν κατάλληλο για τις

- στενόμακρες δεξαμενές νερού, για τις *κουρίτις*, [σκλητίκου + πλέξι(ι)μου-2].
- σκλητίκου**, **-κ(η)**, **-κου**· σκυλίσιος, [σκλη].
- σκληόδουντα**, τα· οι κυνόδοντες στην οδοντοστοιχία του ανθρώπου, [σκλη + δόντι (< αρχ. ὀδοῦς)].
- σκληόμουτρο**, το· άνθρωπος αναιδής, ξετσίπωτος, [σκλη + μούτρον].
- σκληόπιντρα**, η· σκολόπεντρα, ψαλίδα, μικρό ζώφιο με μεγάλες δαγκάνες, η κ. σαρανταποδαρούσα, όχι ο *σαρανταπόδαρος*, [αρχ. σκολόπενδρα].
- σκληούδ(ι)**, το· υποκ. της λ. σκλη.
- σκληουκαβγάς**, ο· σκυλοκαβγάς, [σκλη + καβγάς (< τουρ. kavga)].
- σκληόψουμου**· ψωμί που ετοιμαζόταν ειδικά για τα σκυλιά, [σκλη + ψουμί].
- σκληνι**, το· σκoinί, σχoinί, υποκ. το *σκληνούδ(ι)*, [αρχ. σχoinίον].
- σκληνίπα**, η· μηφ. μεθυσμένος, [αρχ. σκληνίψ(=είδος εντόμου) > σκληνίπα].
- σκληόβου**· ρ., *έσκουβα*, *έσκουσα*, *σκληόφκα/σκληόφτκα*, εμποδίζω, εμποδίζω από μέσα, *έσκουψι την προξινιά* = έβαλε διαβάματα και χάλασε το συνοικέσιο, *μ' έσκουψι παν στον πουδάρ(ι)* = με εμπόδισε την ώρα που πατούσα το πόδι μου (για το παιχνίδι), *[1. αρχ. σκληόπτω(=περιπαίζω), κατά το κλόπτω > κλόβω, 2. αρχ. είς + αρχ. κλόπτω > σ' + κλόβου > σκληόβου, κατά το πρὸς + κλόπτω > προσκλόπτω].
- σκληοινάκ(ι)**, το· το γνωστό παιχν. με σκoinί και τα επιτόπια άλματα, που παιζόταν ίδιο και στην αρχαία Ελλάδα, [αρχ. σχoinίον].
- σκληόρδου**, το· σκληόρδο, *φτου σκληόρδου*, φρ. για προφύλαξη από το βάσκαμα, [αρχ. σκληόροδον > μτην. σκληόρδον].
- σκληότου**· πρ. του ρ. *σκληοτώνου*, σκληότωσε, δεσ πρμ. 309.
- σκληουαρίκ(ι)**, το· η κ. σημ., η φούντα που κρεμούσαν στα πλάγια στο *παμπόρ(ι)* για ισορροπία ή για στολίδι, [σκληουαρικόν ενώτιον > μσν. σκληουαρίκιον].
- σκληουαρικιά**, η· είδος λουλουδιού, κ. σκληουαρικάκι, [σκληουαρίκ(ι)].
- σκληουλειό**, το· σκληουλείο, [αρχ. σκληουλείον > μσν. σκληουλείον].
- σκληουλνάου**, **-ώ**· ρ., *σκληουλνούσα*, *σκληόλασα*, σκληουάω, τελειώνω, *σκληόλασι ικκλησία*, *αυτόν τον σκληόλασαν 'π' τη δλεια τ'*, [αρχ. σκληουάω].
- σκληουμούν**· σπαταλούν, σκληοτούν στα γλέντια, *[αρχ. κωμός (=πανηγύρι με μουσική και χορό, διασκέδαση, γλέντι), πιθανώς το σχήμα είναι κωμός (=γλέντι) > κωμούν (=γλεντούν) > τ'ς κωμούν > σκληουμούν].
- σκληουνίζου**· ρ., *σκληόντζα*, *σκληόντσα*, *σκληουνίσ(η)κα/-στκα*, σκληονίζω, [1. αρχ. κωνίω > έκόνισα > σκληονίζω, 2. αρχ. κόνις > σκληόνη].
- σκληουντάου**, **-ώ**· ρ., *σκληουντούσα*, *σκληούντσα*, *σκληουντήθκα*, σκληουντώ, δεσ πρμ. 125, αλλ. *κωντώ*, [1. κωντάου, 2. κωντόν(=κωντάρι), 3. αρχ. κωντώ].
- σκληούντ(η)μα**, το· σκληούντημα, αλλ. το *κωνντμα*, το *σκληούντζμα*, [σκληουντάου].
- σκληουπιέμαι**· ρ., *σκληουπιέμαν*, *σκληουπίσ(η)κα*, σκληουπίζομαι, *παίρνω νερό και νίβομαι μαντίλι και σκληουπιέμαι*, (Ν.Π.γ' τρ. 339.0), [σκληουπίζου].
- σκληουπίζου**· ρ., σκληούπζα, σκληούπσα, *σκληουπίσ(η)κα*, σκληουπίζω, δεσ δ.δ. 2 στ. 29, [λατ. scopa > μσν. σκληούπα].
- σκληουρδαλιά**, η· πρόχειρο φαγητό συνηθισμένο το καλοκαίρι στο χωράφι, που ήταν νερουλό μείγμα από νερό, λάδι, ξύδι και σκληόρδο, [σκληόρδου + αλιά(δα), από ιταλ. aliata].
- σκληουρδιάς**, **-διές**· {-ιά-, -ιέ-}, η μυρωδιά του σκληόρδου, η σκληοδίλα, *του σπít(ι) μυρί-*

ζ(ει) *σκουρδιές*, [αρχ. σκόρδοδον > μτγν. σκόρδοδον].

σκουρδουπάτσ(ι), το· μικρό κεφάλι, μικρό σαν σκόρδο, [*σκόρδου + πατσί*].

σκουρδουσκουτών(η)ς, ο· στούμπος, κόπανος, το χερούλι από το *χαβάν(ι)*, [*σκόρδου + σκουτώνου*].

σκουρδουστούπ(ι), το· το χτυπημένο στο γουδί σκόρδο, το έτοιμο για σκορδαλιά, [*σκόρδου + μσν. στούμπος(=κόπανος) > σκορδοστούμπι*].

σκουριάρκα, τα· δεξ *ζγκουριάρκα*.

σκουρπάου, -ώ· ρ., *σκουρπούσα, σκόρπσα, σκουρπίσ(η)κα*, σκορπίζω, [*σκουρπίζου*].

σκουρπίδ(ι), το· μικρή σαύρα που ζει στις αυλές και στις αχυρώνες, δεξ *σιαιμιαμί-δ(ι)*, [αρχ. σκορπίος].

σκουρπίζου· ρ., παρ. *σκόρπζα*, για λοιπά δεξ *σκουρπάου*, [αρχ. σκορπίζω].

σκουρπουχώρ(ι), το· χρησ. και ως επίρρ. με τη σημ. σκόρπια, *γίνκαμι σκουρπουχώρ(ι)* = σκορπίσαμε, [*σκουρπάου + αρχ. χωρίον*].

σκούτα, η· το εμπρός μέρος από το σακάκι ή το επάνω κομμάτι της παραδοσιακής φορεσιάς, [αρχ. σκῦτος(=δέρμα) > υποκ. σκυτίον > σκουτί(=ύφασμα, φόρεμα)].

σκουτίδα, η· σκοτάδι, σκότος, [αρχ. σκότος > μσν. υποκ. σκοτίδι].

σκουτιδιάζου· ρ., *σκουτιδιάζα, -διασα, -διάσ(η)κα*, σκοταδιάζω, δεξ *σκουτινιάζου*, [*σκουτίδα*].

σκουτίζου· ρ., *σκότζα, σκότσα, σκουτίσ(η)κα*, σκοτιζώ, ως παθ. πονοκεφαλιάζω, ζα-λίζομαι, [αρχ. σκότος > σκοτιζώ].

σκοτεινά, η· σκότος, σκοτάδι, σκοτεινιά, [αρχ. σκοτεινός > σκοτεινιά > σκοτεινιά].

σκοτεινιάζου· ρ., *σκοτεινιάζα, σκοτεινιάσα, σκοτεινιάσ(η)κα*, σκοτεινιάζω, κρύβω το φως, κάνω σκιά, *φεύγα 'π' τ' λάμπα, μι σκουτινιά(ει)ζς*, [αρχ. σκοτεινός > σκοτεινιάζω].

σκουτνός, -νιά, -νό· σκοτεινός, *μαύρου κι σκουτνό είναι του χάλ(ι) μας*, [αρχ. σκοτεινός].

σκουτώνου· ρ., *σκότουνα, -σα, σκουτώθα*, σκοτώνω, ως παθ. σημ. κουράζομαι πολύ, αποκάνω, πρ. *σκότου, σκουτώτι, σκουτώτι τουν άμα δεν είναι θκο μας, σκουτώθκι να κλαίει*, [σκότος > αρχ. σκοτώ > μσν. σκοτώνω].

σκουφούνια, τα· τα τερλίκια, ... *τα σκουφούνια παρδαλά*, (Ν.Π.γ' τρ. 725.0), [αρχ. σκῦφος(=φλιτζάνι, ποτηράκι), σκυφίον(= το κρανίο)].

σκόφτου· ρ., παρ. *έσκουφτα*, για λοιπά δεξ *σκόβου*.

σκόρπιους, -πια, -πιου· σκόρπιος, αλλ. *σκόρπιους*, [*σκουρπίζου*].

σκρουπίζου· ρ., *σκρόπζα, σκρόπσα, σκρουπίσ(η)κα*, σκορπίζω.

σκρουπώ· ρ., παρ. *σκρουπούσα*, για λοιπά δεξ *σκρουπίζου*.

σκυλάκια, τα· είδος λουλουδιών από φυτό του γένους Αντίρρινον, παιχν. με τα λουλούδια του ίδιου φυτού, [αρχ. σκύλος].

σκύμμα, το· σκύψιμο, προσκύνημα, υπόκλιση, *στο βασιλιά πηγαίνει σκύμμα έκαμνι*, (Ν.Π.γ' τρ. 288.1), [αρχ. κύπτω > μσν. σκύπτω].

σκύφτου· ρ., *έσκυφτα, έσκυφα*, σκύβω, αλλ. *σκύβου*, [αρχ. κύπτω > μσν. σκύπτω].

σκω· ρ., δεξ *σκάου*.

σλανίνα, η· το παστό χοιρινό κρέας, [σερβ. slano(=αρμυρός)].

σλιαμ-σλιουμ· {-ια-}, ασυναρτησίες, χωρίς νόημα φράσεις, *άφσι τα σλιαμ-σλιουμ κι λέι*, [ηχοπ. λ.]

- σλούπ(ι)**, το· σουλούπι, συνολική εμφάνιση, μορφή, *αλλ.* το *σουλούπ(ι)*, [τουρ. üslup(=ύφος)].
- σμουλέτσους**, ο· δεξ *ζμουλέτσους*.
- σμούχρια**, η· {σμού-χρια}, μούχρα, σούρουπο, δεξ δ.δ. 1 στχ. 20, *αλλ.* η *σμούχρα*, [αρχ. μορχός(=αμυδρός) > μουχρός > μούχρα **> στη μούχρα > σ' μούχρα > σμούχρα > σμούχρια].
- σμούχρουμα**, το· {σμού-}, μούχρωμα, λυκόφως, σούρουπο, [*σμουχρών(ει)*].
- σμουχρών(ει)**· {σμου-}, ρ., *σμούχρουνι*, *σμούχρουσι*, αμετάβατο που χρησ. μόνο στο γ' προσ., μουχρώνει, σουρουπώνει, βραδιάζει, *πήρι να σμουχρών(ει)*, [*σμούχρια*].
- σμπάράζου**· {ζμπα-}, ρ., *σμπάραζα*, *-ραζα*, *-ράγκα*, μετακινώ λίγο κάτι, *μην του σμπάρά(ει)ζς του κουφίν(ι)*, *θα πέσ(ει)*, *σμπάραζτην τ' μάδα*, *αλλ.* *ζμπαράζου*, [αρχ. σπαράσσω].
- σμπάραχνα**, τα· {ζμπα-}, βράγχα, *αλλ.* *σβάραχνα*, [αρχ. βράγχος(πληθ. τα βράγχα) > ο βάραχνος > μσν. σπάραχνον].
- σμπουρίζου**· {ζμπου-}, ρ., *σμπόρζα*, *σμπόριζα*, κουβεντιάζω, συζητώ, ομιλώ, *μάντσι κι δε μι σμπουρίζ(ει)*, μέλλ. *θα σμπουρίζου*, δεξ δ.δ. 3. α', [1. βουλ. zbor(=λόγος), σερβ. zbor. **2. *σόμπουρους* (> *σομπορίζω*) > *σμπουρίζου*].
- σ'ν**· στην, εις την, *βάζου σ'ν άκρα*, δεξ πρμ. 189, 264 και 310, [εις την > στην > σ'ν].
- σόλσιον**· λ. γνωστή από τη φρ. *σόλσιον μόλσιον* = μόνο το στενό συγγενικό περιβάλλον, δεξ και *μόλσιον*, [τουρ. şol(=αυτός, εκείνος) + şuna(=αυτός, εκείνος), όπως στην κ. φρ. εμείς κι εμείς].
- σόμπουρους**, ο· σύναξη των γυναικών της γειτονιάς, συνήθως στην άκρη του δρόμου και κουβεντολόι με τις ώρες, [1. **τουρ. sobe (=κατοικία, γειτονιά) + boru (=συζήτηση αργόσχολων), 2. βουλ. sobir(=συγκέντρωση)].
- σου**· φωνή σε σκύλο για να χυμήξει, (Νιγρ.), [αρχ. σεύω > πρ. σοῦ(=όρμα)].
- σουβάς**, ο· σοβάς, [τουρ. siva].
- σουβένια**, τα· τα τέσσερα κατακόρυφα ξύλα τα οποία ήταν σταθερά προσαρμοσμένα πάνω στα *γιαστίκια* και σταθεροποιούσαν την *κάσα* του κάρου με τις *κασουνόβιδις*· μια μεταλλική γωνία σε σχήμα αντιστραμμένου «Π», από τη μία μέχρι την άλλη μεριά της κάσας, που βίδωνε στα *γιαστίκια* και στα *σουβένια*, έκανε τη σύνδεσή τους πιο σταθερή· χρησ. ως χειρολαβές και για ασφάλεια στο φόρτωμα, [τουρ. söne (=δοκός, σκελετός για φόρτωμα, παραστάδα πόρτας)].
- σουβρακάκ(ι)**, το· μαύρο βρακί, ειδικά φτιαγμένο για τη γυμναστική στο σχολείο, που το φορούσαν όμως και σαν παιδικό παντελόνι, [εσώβρακον > σώβρακο + κ. κατ. -άκι].
- σουγκάρ(ι)**, το· το όψιμα γεννημένο ζώο, το στερνοπαίδι, υποκ. το *σουγκαρέλ(ι)*, [βουλ. sugari].
- σούγλα**, η· σούβλα και ο κεντρικός άξονας στις ξύλινες κούνιες της Πασχαλιάς, [λατ. subula > μσν. σούβλα].
- σουγλάου**, -ώ· ρ., *σουγλούσα*, *σούγλισα*, *σουγλίσ(η)κα*, τρυπώ με *σουγλί*, μτφ. γίνωμαι ενοχλητικός με πειραχτικά λόγια, *τι τουν σουγλάς*, *θα σι βαρέσ(ει)*, [*σουγλί*].
- σουγλί**, το· σουβλί, μυτερό εργαλείο για τρύπημα, [*σούγλα*].
- σουγλιά**, η· δυνατός, απότομος και εντοπισμένος πόνος, *αλλ.* το *σούγλισμα*, [*σουγλί*].
- σουζμάς**, ο· φαγητό με βραστό κρέας, το οποίο βράζει μέχρι που σώνεται σχεδόν

όλο το νερό και μένει μόνο λίγο ζουμί με το λάδι, [αρχ. σώζω(=σώνω, τελειώνω) + ζμι + κ. κατ. -ας].

σουιλής, -λού, -λίθκου· αυτός που είναι από σόι, αλλ. *σουιλίθκους, -κια/-κ(η), -κου*, [τουρ. soy(=οικογένεια) > σόι + -λής].

σουισού(η)ζς, -σούζου, -σούζ(ι)κου· ο κακός στην εμφάνιση, ο άσχημος, ο αποκρουστικός, [τουρ. sui(=κακο-) + -suz(=έξω), δεσ και *μπουρνουσού(η)ζς*].

σουϊτιά, σουτιά, η· {-τιά}, είδος *ουτιάς*, [τουρ. su(=νερό) + *ουτιά*, υδροχαρής ιτιά].

σουκάκι(ι), το· σοκάκι, στενός δρόμος, [τουρ. sokak].

σουκακτσής, -τσού, -τσίθκου· αυτός που δεν κάθεται σπίτι του, που δε στρώνεται στη δουλειά του, και για γυναίκα αυτή που δεν έχει αυστηρά ήθη, αλλ. *σουκακτσίθκους, -κ(η), -κου*, [*σουκάκι(ι)*].

σούκου, το· η λέρα από το μαλλί του πρόβατου, που βγαίνει με το πρώτο πλύσιμο, [1. λατ. succus(=κάθε υγρό), 2. (Π.Κ.) κουτσ. suc(=λίπος από μαλλί προβάτου)].

σουλήνις, οι· σωλήνες, οστρακοφόρα μαλάκια που έχουν σχήμα σωλήνα και το φαγητό, που γίνεται μ' αυτές γεμιστές με ρύζι, [αρχ. σωλήν].

σουλιμέ, το· σουμπλιμέ, άγνη υδραργύρου, υλικό με το οποίο έκαναν το *φκιασίδ(ι)*, [τουρ. süblime/sülümen].

σουλούπ(ι), το· δεσ *σλούπ(ι)*.

σουλούφ(ι), το· λίγος/σύντομος ύπνος, αλλ. το *νουμπέτ(ι)*, **[τουρ. sulu(=επείγων)].

σουλτάν μιριμέτ(ι), το· άγριος ξυλοδαρμός, [τουρ. sultan + meremet].

σουλταρέου· ρ., *σουλτάριβα, σουλτάριμα*, γυρίζω σαν το *σουλταρή*.

σουλταρής, -ρού, -ρίθκου· αυτός που γυρίζει μόνος άσκοπα, χωρίς να πιάνεται σε δουλειά, [τουρ. soytarı(=καραγκιόζης, σαλτιμπάγκος), (Π.Κ.)].

σουμακί, το· γκρίζα απόχρωση-που την πετύχαιναν με την ανάμειξη στο *νταράκ(ι)* μαύρου και άσπρου μαλλιού σε διάφορες αναλογίες, [σουμάκι, το κ. όν. του φυτού ρους ο βαφικός].

σου μπρια! φωνή σε σκύλο για να χυμήξει, όρμα βρε, [σου + *μπρια*].

σουπάζου· ρ., *σώπαζα, -σα*, σωπαίνω, δε *σουπά(ει)ζς λέου γω*; [*σουπά*].

σουπαίνου· ρ., παρ. *σώπινα*, για λοιπά δεσ *σουπάζου*.

σουπέρ(ι), το· το μέρος που δεν το πιάνει ο αέρας, το απάνεμο, στη Νιγρ. αλλ. *ζιά-βιντκου*, [τουρ. siper(=ασπίδα, καταφύγιο)].

σουπιέρα, η· βαθύ πιάτο, σουπιέρα, υποκ. η *σουπιχιρούδα*, [ιταλ. supiera].

σουπώ· ρ., *σουπούσα, σώπασα*, σιωπάω, σωπαίνω, [αρχ. δωρ. σωπάω].

σουρέκ(ι), το· το κνήγι της παγάνας, στο οποίο οι κνηγοί κυκλώνουν μια χαράδρα και ένας από αυτούς με τα σκυλιά και με φωνές προσπαθεί να οδηγήσει τα θηράματα στις ενέδρες των άλλων κνηγών, αλλ. *σιοργκούν(ι)*, [τουρ. sürek (=αναγκάζω τα ζώα να προχωρήσουν)].

σουρικτσής, ο· ο κνηγός στο *σουρέκ(ι)* που οδηγεί τα σκυλιά, [*σουρέκ(ι)* + -τσής].

σουρλουλού, η· γυναίκα που γυρνάει συνέχεια στους δρόμους, χαζοχαρούμενη, *ζι-χασμέν(η)*, [τουρ. sügur(=χαρά) + μσν. λωλή, σε ελ. μετ. χαζοχαρούμενη].

σουρλουμπτός, -τιά{-ια}, -τό· δεσ *τσουτσουλουμτός*.

σούρμπα· τα σούρβα, οι καρποί της σουρβιάς, που ωριμάζουν το χειμώνα· οι νοικοκυρές παλιότερα, πριν από την απελευθέρωση, μοίραζαν στα παιδιά σούρβα στο ομώνυμο έθιμο της παραμονής της πρωτοχρονιάς, (Κ.Σ.)· το ομώνυμο έθιμο,

ανάλογο με τα *κόλλινα*, στην Τερπνή άρχιζε με τη φρ. *σούρμπα μπάμπον*, *σούρμπα*, ενώ στη Νιγρ. με τη φρ. *κόλιντα κι σούρμπα κι έου έου έου*, [λατ. sorbum > μσν. σοϋρβον, καρπός που μοιάζει με μούσμουλο].

σουρός, ο· σωρός, το αλωνισμένο σιτάρι μαζεμένο μαζί με τα άχυρα στην άκρη στο αλώνι, [αρχ. σωρός].

Σούρπα, η· η δυτική συνοικία της Νιγρίτας, η οποία παλιότερα αποτελούσε ξεχωριστή κοινότητα και είχε τα ονόματα Σούρπα, Σύρπα, Σίρπα(Π.Πα), Sarga(M.T.). Κατά την παράδοση οι κάτοικοι της σημερινής Σούρπας, οι *Σαρπουβνοί*, ήρθαν στη Βισαλία διωγμένοι από τις εστίες τους, που βρίσκονταν στην περιοχή των Τρικάλων της Θεσσαλίας. Σημειώνεται ότι, όπως διηγούνταν παλιότερα οι γέροντες, η περιοχή αυτή δεν είχε σχέση με τη σημερινή Σύρπα της Μαγνησίας. Στην πρώτη τους εγκατάσταση στη Βισαλία, σκόρπισαν σε διάφορες περιοχές κατά ομάδες, πιθανώς κατά οικογένειες ή ομάδες οικογενειών. Η μία ομάδα εγκαταστάθηκε στο βουνό, στο *Γκουβιντάρ(ι)*, μια δεύτερη γύρω από το εξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου στον κάμπο της Τερπνής, μια τρίτη στη σημερινή θέση του οικισμού και ίσως κάποιες άλλες μικρότερες κάπου αλλού. Τελικά όλοι συγκεντρώθηκαν στη σημερινή θέση του οικισμού και του έδωσαν όνομα φερμένο από την περιοχή της καταγωγής τους. Αυτό το όνομα όμως δεν αποδιδόταν στη κ. ελληνική με ακρίβεια, γεγονός που εξηγεί τα διάφορα ονόματα του οικισμού κατά το παρελθόν ως Σούρπα, Σύρπα, Σίρπα, Sarga και την ονομασία *Σαρπουβνοί* για τους κατοίκους της. Για την προέλευση του ονόματος υπάρχουν διάφορες εκδοχές, (δες «Ιστορία της Νιγρίτας και της επαρχίας Βισαλτίας» του Ε. Παπαθανασίου και Ν.Β. σ. 134-135). **Πιθανότερο είναι να προήλθε από την τουρ. λ. sarg > sarga. Η λ. sarg (=σταθερός, σκληροτράχηλος), εξέφραζε το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά των κατοίκων της, απέδωσε δηλαδή τα γνωρίσματά τους και όχι τα γνωρίσματα του τόπου, όπως έγινε με τη Νιγρίτα. Εξηγείται έτσι και ο όρος *Σαρπουβνός*, που επικράτησε για τον καταγόμενο από τη Σούρπα.

σουρτουκέου· ρ., *σουρτούκιβα*, *-ιβα*, αλητεύω, γυρίζω συνέχεια στους δρόμους σαν *σουρτούκ(ι)*, [*σουρτούκ(ι)* + κ. κατ. -εύω].

σουρτούκ(ι), το· αυτός που δεν κάθεται καθόλου σπίτι του, που περιφέρεται χωρίς σκοπό, [τουρ. sürtük].

σουρτουκλιμές, ο· αλήτης, *σουρτούκ(ι)*, [*σουρτούκ(ι)* + *-λιμές*].

σουρτούκου, η· η γυναίκα *σουρτούκ(ι)*.

σουρφιλές, ο· αραιές βελονιές γύρω-γύρω στην άκρη υφάσματος ή κεντήματος, που έκαναν για να μη *ξιφτούν*, [τουρ. sürfile(=καρίκωμα)].

σούσαλα, τα· σκουπίδια, οι φλούδες από τα σπυριά του σταριού που χώριζαν με τον αέρα στο *ντριμόνιασμα* ή στο *απουλίχνισμα*, με κίνηση προς τα πάνω, και περιείχαν μικρά κομμάτια από το στέλεχος του σταχυού χωρίς σπυριά, **[αρχ. σεύω(=ρίχνω, τινάζω) > σοϋς(=κίνηση, ορμή προς τα πάνω) + *-αλα*, δες *κότσαλα*].

σουσιουρλιάγκα, η· η ροή των λεπτόρρευστων υγρών, *ήταν αριά μπουιά κι γιόμουσα σουσιουρλιάγκις την πόρτα*, [*σουσούρα* + *-άγκα*].

σουσουλουμτός, **-τιά**{-ια}, **-τό**· δες *τσουτσουλουμτός*.

σουσούρα, η· 1. έντονη διάρροια, *κόψ(ι)μου*, *βγάλσ(ι)μου*, *μι πααίν(ει) σουσούρα*· στη Νιγρ. η ροή των λεπτόρρευστων υγρών, *γιόμουσις την πόρτα σουσούρις μι του*

βάψ(ι)μου σ', δες *σουσιουρλιάγκα*. 2. ο θάμνος *Erica manipuliflora* ή *Erica reterici-Plata*, κ. ερείκη ή χαμορείκη, γνωστός μόνο στους μελισσοκόμους και το μέλι που βγαίνει από τα λουλούδια του, ****[μτγν. σειρω > σειρώνω (=στραγγίζω) > σουρώνω > σούρα > τουρ. su (=νερό) + σούρα]**.

σουτ· φωνή για επιβολή ησυχίας ή για διώξιμο σκύλου, [*σου* + άρθρο το, (φρ. σου το παλιόσκυλο > σουτ παλιόσκυλο)].

σουτάς, ο· σιρίτι διακοσμητικό που έβαζαν στα φορέματα, [τουρ. sutasi (=σιρίτι)].

σουτιμνοιάζου· ρ., *σουτίμνοιαζα*, -σα, *σουτιμνοιάσ(η)κα*, παρομοιάζω, τ' *σουτίμνοιασα* μι τ' *Βαϊτσα*, ****[1. συμφ. των λ. αρχ. ἴσος + άρθρα τὸν / τὴν + μνοιάζου, 2. τουρ. su (=αυτός, εκείνος) + άρθρο την + μνοιάζου, 3. αρχ. ἴσος + αρχ. τῆ + μνοιάζου, το αρχ. ομηρικό τῆ προσδιορίζει ακριβέστερα το ρ. που ακολουθεί, π.χ. τῆ, πίε οἶνον]**.

σουφακλίκ(ι), το· προεξοχή στον τοίχο από πέτρα ειδικά βαλμένη, για να επιτρέπει το ανέβασμα, ****[σουφάς + κλίκ(ι)]**.

σουφάς, ο· είδος εξέδρας που χρησίμευε για κρεβάτι, που είχε το πλάτος του δωματίου και βάθος όσο το μήκος ενός κρεβατιού, [τουρ. sofa].

σούφρα, η· ζάρα, σούρα, πτυχή υφάσματος, πρωκτός· είδος γλυκίσματος, που γινόταν με τα υλικά της *σαμόπτας*, αλλά τα φύλλα του τυλίγονταν στον πλάστη και σουρώνονταν πριν βγουν για το ψήσιμο, αλλ. το *σαραγλί*, [λατ. suppla > μsn. σούφρα].

σουφράς, ο· σοφράς, στρογγυλό χαμηλό τραπέζι, γύρω από το οποίο καθόταν καταγής η οικογένεια για φαγητό, [τουρ. sofra].

σουφρουνιά, η· αλλ. η *ζουφρουνιά*, η λ. χρης. για χαρακτηρισμούς πιο ήπιους από τις λ. *παλαβιά*, *χαζιά* κλπ., [ζουφρουνιά και ξ > σ].

σουφρώνου· ρ., *σούφρουνα*, -σα, κάνω *σούφρα*, το ρ. έχει και παθ. σημ., ρυτιδώνομαι, *γειτόντσα μας νουρίς νουρίς σούφρουσι*, μτφ. αρπάζω κρυφά, κλέβω, *τα σούφρουσι Χρήστους*, [σούφρα].

Σουχαλής, -λού, -λίθκου· ο *Σουχνός*, πληθ. *Σουχαλήδης*, -λούσις, -λίθκα, υποκ. θηλ. *Σουχαλούδα*.

σουχαλίθκους, -κ(η), -κου· αυτός που αναφέρεται ή προέρχεται από τον Σοχό, *σουχαλίθκα σταφύλια*, [Σουχαλής + -ίθκους].

σουχιά, η· διχάλα μεγαλύτερη από τη *βασταγαριά*, διχλωτό κατακόρυφο δοκάρι, που στήριζε πρόχειρες κατασκευές, [αρχ. εισέχω > μτγν. εισοχή (> ****πιθανός εισουχιά**) > η *σουχιά*].

σουχνά σταφύλια· ποικιλία σταφυλιών με κόκκινη και τραγανή ρώγα, [Σουχνός].

Σουχνός, -νιά, -νό· ο καταγομένος από το χωριό Σοχός, αλλ. *Σόχαλης/Σουχαλής*.

Σόχαλης, ο· *Σουχνός*, πληθ. *Σόχαληδης*, υποκ. ουδ. *Σουχαλούδ(ι)*, αλλ. *Σουχαλής*.

σπαγάν(ι), το· ο δυνατός, αλλ. *σπαγάνης*.

σπαγάνης, ο· ο δυνατός, ο ρωμαλέος, αλλ. *το σπαγάν(ι)*, [αρχ. σπαργάω > σπαργώ (=είμαι σφριγηλός)].

σπαγκουραμμένους, -ν(η), -νου· σπαγκοραμμένος, τσιγκούνης, το ουδ. χρης. για να χαρακτηρίζει τα καρπούζια που δεν αναπτύχθηκαν σωστά, *κι αυτός τσιγκούντς μι έδουσι ένα σπαγκουραμμένου καρπούζ(ι)*, [σπάγκος (< όψ. μsn. σπάγος < ιταλ. sprago) + ραμμένος (< ράβω < αρχ. ῥάπτω)].

- σπάζου**· ρ., *έσπαζα, έσπασα, σπάσ(η)κα, σπάζω*, μαζεύω τα φύλλα του καπνού από η ρίζα τους, ο τύπος *σπάσ(η)κα* χρησ. μόνο για το μάζεμα του καπνού, *σπάσ(η)κι του καπνό 'τ'ς Ντουλμάδης*, [αρχ. σπῶ > μσν. σπάζω].
- σπαθόχορτου**, το· το φ. Υπερικό το διάτρητο, κ. σπαθόχορτο, βάλσαμο, βαλσαμόχορτο, που χρησ. ως φάρμακο για το έλκος στομάχου, *αλλ. η καντουριά*, [αρχ. σπάθη + χόρτο(δες *χορτάρι(ι)*)].
- σπάλα**, η· είδος υφάσματος που χρησ. για τα σαμάρια όπως το *σαμαροσκούτι(ι)*, [αρχ. σπάθη > λατ. spatula > ιταλ. spalla, > σπάλα(=ώμος, ωμοπλάτη), **από το γεγονός ότι το ύφασμα ερχόταν σε επαφή με τον ώμο του ζώου].
- σπανακόπιτα**, η· σπανακόπιτα, [δες *πίτα*].
- σπάργουμε**, το· το αποτέλεσμα του *σπαργώνου*.
- σπαργώνου**· ρ., *σπάργουμε, σπάργουσα, -άθκα*, σπαργώ, για γυναίκα ή θηλυκό ζώο, είμαι γεμάτη γάλα, *σπάργουσι η γίδα μας* = δεν αρμέχτηκε και πρήστηκε τα *μαστάρια* της από το πολύ γάλα, [αρχ. σπαργάω].
- σπάρσι(ι)μου**, το· σπάρσιμο, σπορά, σημ. και το φύτεμα, εκτός από αυτό του καπνού, για το οποίο χρησ. η λ. *φυτεία*, [αρχ. σπείρω > μσν. σπέρνω].
- Σπαρτής**, ο· ο μήνας Νοέμβριος, η περίοδος της σποράς των σιτηρών, *άμα πιράσ(ει) Σπαρτής τότε θα βριθούμι*, [σπέρνου].
- σπαρτίνα**, η· χοντρό σκονί για φόρτωμα στο κάρο, μφ. το χοντρό συρματόσχοινο, [σπαρτός(=φυτό από το οποίο έκαναν σκονιά) > αρχ. σπαρτίον(=σπάγγος)].
- σπάσι(ι)μου**, το· σπάσιμο, το μάζεμα του καπνού, η ενέργεια του *σπάζου*.
- σπέρνου**· ρ., *έσπειρα, έσπειρα,σπάρθκα*, σπέρνω, φυτεύω, *έσπειρα τα στιάρια μ', έσπειρα μαρούλια, χτες έσπειραμι καπνό, Γιώργης δε σπέρ(ει) στιάρι(ι)*, δες πρμ. 262, πρ. *σπέρνι, σπέρντι, σπείρι, σπείρι*, [αρχ. σπείρω > μσν. σπέρνω].
- σπιλιά**, η· η σπιλιάδα, παροδικός βίαιος άνεμος στη θάλασσα· *σπιλιά του ήρθε από τη μια, σπιλιά από την άλλη*, (Ν.Π.γ' τρ. 411.1), [αρχ. σπιλάς].
- σπίρτου**, το· σπύρτο, το οινόπνευμα του καμινέτου· το πρώτο απόσταγμα στο *ματάβρασμα* του *σίπρου*, Νιγρ., με μεγάλη περιεκτικότητα σε ξυλόπνευμα, που όσοι ήξεραν δεν το έπιναν παρά μόνο το χρησιμοποιούσαν για εντριβές, όπως το οινόπνευμα, [ιταλ. spirito].
- σπιρτουλόους**, ο· σπιρτολόγος, καμινέτο, [σπίρτου + -λόους].
- σπιτάκια**, τα· παιγν. μικρών κοριτσιών με *κουκλούδης* και *πανάκια*, *αλλ. το παιγν. μπλουματούδια, κουκλούδης* [σπίτι(ι)].
- σπιτάλι(ι)**, το· νοσοκομείο, *θα πας μες στα σπιτάλια να εύρεις γιατριά*, (δημ. τρ. 8), [λατ. hospitale > μσν. σπιτάλιν].
- σπιτάρκου, -κ(η), -κου**· αυτός που ανήκει ή ζει στο σπίτι, *σπιτάρκου φίδ(ι)* = το φίδι που ζούσε μέσα στα σπίτια και στις αχυρώνες, [σπιτάρς].
- σπιταρόνα**, η· μεγάλο σπίτι, [σπίτι(ι) > σπιτάρα + μεγεθ. κατ. -όνα].
- σπιτάρς**, ο· άντρας που περνά τον ελεύθερο χρόνο του στο *σπίτι(ι)*, [σπίτι(ι) + -αρς].
- σπίτι(ι)**, το· σπίτι, επ. *σπιτίτκου, -κια, -κου*, [λατ. hospitium > μσν. όσπίτιον > σπίτι].
- σπιτόγαμπρους**, ο· σώγαμπρος, ο γαμπρός που μένει στο σπίτι των πεθερικών του, [σπίτι(ι) + αρχ. γαμβρός].
- σπιτσιέρης**, ο· φαρμακοποιός, σπετσιέρης, [ιταλ. speciale].
- σπληνιάρς**, ο· σπληνιάρης, αυτός που έχει διογκωμένη τη σπλήνα του, *κι κείνους*

- σπληνιάρς θέλ(ει) να κουσέψ(ει) μι μας*, [αρχ. σπλήν].
- σπόρια**, τα· κολοκυθόσπορα ψημένα με αλάτι, πασατέμπος, τα σπέρματα ορισμένων καρπών, όπως καρπούζι, κολοκύθι, ρόδι, σταφύλι κλπ., [αρχ. σπόρος].
- σπουλαέτ(η)**· ευχή για πολλά έτη, [από τη φρ. εις πολλά έτη].
- σπουριά**, η· {-ριά}, τμήμα χωραφίου περίπου ίσο με το 1/4 του *μακεδονικού*, που το πλάτος του είναι περίπου όσο έπιανε το τίναγμα του σπόρου των σιτηρών από το γεωργό κατά τη σπορά, στη Νιγρ. η *στάσ(η)*, [αρχ. σπόρος].
- σπουρκό**, το· σπορικό, σπόρος που φυλάγεται για σπορά, [αρχ. σπόρος].
- σπουρτιγκάς**, ο· σπουργίτης, αρσενικό σπουργίτι, [*σπουρτ-ούδ(ι) + -ιγκάς*, ως μεγεθ. της λ. *σπουρτούδ(ι)*].
- σπουρτιγκίνα**, η· θηλυκό σπουργίτι, αλλ. *σπουρτίνα*, (Νιγρ.), [*σπουρτιγκάς + -ίνα*].
- σπουρτούδ(ι)**, το· μικρό σπουργίτι, δεσ πρμ. 254 και πρμ. φρ. 65, [αρχ. πύργος > μτγν. πυργίτης > μσν. σπουργίτης + *-ούδ(ι)*, ** και αποβολή της συλλ. -γί-].
- σπρέγλα**, η· σφεντόνα, στη Νιγρ. η *μπριάστα*, δεσ *σφιντόνα*, [αρχαίο σλαβονικό *preglo* > *πρέγγλα* (Θράκη) > *σπρέγκλα*, με ανάπτυξη προσθετικού σ, (Π.Κ.)].
- σπρίντσιου**, το· πρόχειρο φαγητό για παιδιά, που το έτρωγαν την ώρα του παιχνιδιού· ήταν μια φέτα ψωμί αλειμμένη με σαμόλαδο και πασπαλισμένη με ρίγανη, (Νιγρ.), **[αγγλ. *sprint*(= τρέχω σε μικρή απόσταση)].
- σπυρί**, το· η κ. σημασία, η εσοδεία των σπόρων γενικά (στάρι, κριθάρι, καλαμπόκι), να *μαζέψουμι του σπυρί μη πέσ(ει) κανά χαλάζ(ι)*, [αρχ. *σπυρός*(=κόκκος σταριού) > *σπυρός* > μσν. *σπυρίν*].
- σ'·σ'**· ήχος με τον οποίο διατάζουν τα σκυλιά να χυμήξουν, [αρχ. *σεύω* > πρ. *σοϋ* (=όρμα) > *σ'·σ'*, με επανάληψη και αποβολή του φωνήεντος].
- στ'**· τα εμπρόθετα άρθρα στην, στου, *πήγα στ' Γιώργινα να τ' διο τι κάν(ει), πήγα στ' Γιώργη του χουράφ(ι)*, [δεσ *σ'*].
- στάβα**, η· πολλοί σωροί σχήματος σταυρού από δεμάτια σιτηρών, που ο καθένας, έμπαινε δίπλα στον άλλο στο χωράφι, αποτελούσαν τ'ς *στάβις*, ενώ οι *θημουινές* ήταν κυκλικοί σωροί που στήνονταν στα αλώνια, **[αρχ. *ίστημι*, από το θέμα ΣΤΑ, σταματώ, σταυρός κλπ. και επίδραση της λ. *στοίβα*].
- σταβάρ(ι)**, το· το μακρύ ξύλο στον *αραμπά* δίπλα στο οποίο ζεύονταν τα βόδια, το ξύλο στο αλέτρι των βοδιών που ένωνε *του ζ(υ)γό μι του γνι κι τ'ν αλιτρόχειρ(η)*, αλλ. το *αρίσ(ι)*· ήταν και το αντίστοιχο τμήμα στο σιδερένιο αλέτρι, [αρχ. *ίστοβο-εϋς* > μσν. *σταβάριον*].
- σταβιάζου**· ρ., *στάβιαζα, στάβιασα*, κάνω *στάβα*.
- σταθούς**· στάσου, πρ. των ρ. *στέκου/στέκουμι*.
- σταλάζου**· ρ., *στάλαζα, -ζα, σταλάγκα/-χ(η)κα/-λάθκα, σταλάζω, στάλαζι φαρμάκ(ι) στην καρδιά μ'*, ως παθ. *σταλάζουμι* = λερώνομαι από σταγόνες φαγητού, *μι κούν-ταις κι σταλάγκα*, [αρχ. *σταλάσσω* > μτγν. *σταλάζω*].
- στάλαμα**, το· στάξιμο, σταξιά, το λέρωμα από σταγόνα, *σταλαξιά, γιόμουσις σταλάματα*, [αρχ. *στάλαγμα*].
- σταλαξιά**, η· σταξιά, λεκές από σταγόνα, *σταλαγματιά*, [*σταλάζου*].
- σταλαχίδα**, η· βάσανο, Νιγρ., [*σταλαώ* > αρχ. *σταλάσσω*(=σταλάζω, αφήνω να στάξει δάκρυ)].
- σταλιά**, η· στάλα, σταγόνα, κυρίως όμως λ. για ορισμό μικρής ποσότητας, *δώσι μι*

- μια σταλιά ζάχαρ(η), δεν τον αγαπά(ει) ούτε μια σταλιά, [σταλάζου > στάλα].
- σταλίζου**· ρ., *στάλιτζα, στάλιτσα*, κρατώ τα ζώα για τη μεσημεριανή ανάπαυση στον ίσκιο, δεσ πρμ. φρ. 66, [αρχ. ρίζα ΣΤΑΛ > μτγν. σταλός > μτγν. σταλιζομαι].
- στάλ(ι)σμα**, το· στάλισμα, αλλ. *στάλιτζμα*, [σταλίζου].
- σταλούδα**, η· ποσότητα μικρότερη από μια σταλιά.
- στάλτζμα**, το· δεσ *στάλ(ι)σμα*.
- στάμα**, το· σταγόνα, λεκές από σταγόνα, *σταλαξιά*, [στάζω > αρχ. στάγμα].
- σταματάου**, -ώ· ρ., *σταματούσα*, -μάτσα, σταματώ, πρ. *σταματήτι/-τάτι, σταμάτσι, σταμάτσι ντε λίγου να φάμι*, [αρχ. ἴστημι > μσν. σταματιῶ].
- σταματόπιτρα**, η· πέτρα που πίστευαν ότι σταματούσε την αιμορραγία της μύτης, γι' αυτό φορούσαν δαχτυλίδι με τέτοια πέτρα· δεσ *στουρναρόπιτρα* για παρόμοια χρήση, [σταματάου + πέτρα].
- στάμνα**, η· πήλινο αγγείο για νερό με στενό λαιμό και δυο χερούλια, υποκ. η *σταμνούδα*, δεσ *μπαρντάκ(ι)*, [αρχ. στάμνος].
- σταμνόχουμα**, το· το κόκκινο χρώμα με το οποίο έκαναν πήλινα σκεύη, στάμνες, τσουκάλια κλπ., [στάμνα + αρχ. χῶμα].
- στα μπροστά**· προς τα εμπρός, [αρχ. ἔμπροσ > μσν. ὀμπροστὰ > μπροστά].
- σταξιά**, η· σταγόνα, [αρχ. στάξις].
- στάσ'**· στάσου, πρ. του *στέκου*.
- στάσ(η)**, η· στάση, τμήμα του καπνοχώραφου· το *τρανό στρέμμα* χωριζόταν στην καπνοφυτεία με βαθειές αυλακίες συνήθως σε οκτώ *στάσεις* και μετά από το φύτεμα μιας *στάσης*, πριν βγουν οι μηχανές για το φύτεμα, σταματούσαν οι εργάτες λίγο για ξεκούραση, στη Νιγρ. *σπουριά, ταχτάς*, [αρχ. στάσις].
- στα τέσσιρα**· φρ. που αποδίδει τον καλπασμό αλόγου, μτφ. το γρήγορο τρέξιμο των μικρών παιδιών, *σι θέλου Γιώργη, στα τέσσιρα να πας*, [με τη σημ. ότι στον καλπασμό και τα τέσσερα πόδια του αλόγου βρίσκονται κάποιες στιγμές στον αέρα].
- Σταυριάτς**, ο· ο μήνας Σεπτέμβριος, [σταυρός, επειδή στις 14 Σεπτεμβρίου γιορτάζεται η ύψωση του Τιμίου Σταυρού].
- σταυρίζουμι**· ρ., -*ρίζουμαν*, -*ρίσ(η)κα*, κάνω το σταυρό μου, *μη σταυρίζισι κι χτάζι τι έκανις*, [ἴστημι > αρχ. σταυρός].
- σταυρός**, ο· η κ. σημ., παραλλαγή του παιγν. *αργαλειός* 3.
- σταυρούδια**, τα· άλλη ονομασία για το φυτό Ρουβία η βαφική, επειδή παλιότερα έβαφαν με αυτό μαλλιά και δέρματα, αλλ. Ερυθρόδανον/Ερευθόδανον το τεύθριον· με βλαστούς περίπου τετράγωνης διατομής, γίνονταν παλιότερα σκούπες για τις αυλές, γίνονταν τα *σταυρουφόκαλα* ή *ασπρουφόκαλα*, [αρχ. σταυρός].
- σταύρουμα**, το· το σταύρωμα, η συνάντηση, η βοήθεια, μέρος της διαδικασίας στο *ίδιασμα* του στημονιού· διαδικασία για τη θεραπεία ορισμένων ασθενειών, όπως η *ρούπιλ(η)*, το *αδραχτίτσ(ι)* κ.ά., στην οποία έκαναν το σχήμα του σταυρού με διάφορους τρόπους, πιστεύοντας ότι τις γιάτρευε, [σταυρώνου].
- σταύρουσ(η)**, η· η σταύρωση, μέρος της εγκατάστασης για το *ίδιασμα* του στημονιού· ήταν οι δυο ακραίοι πάσσαλοι στους οποίους γινόταν το *σταύρουμα*, η διευθέτηση δηλαδή του στημονιού για να μην μπερδεύονται οι κλωστές στον αργαλειό· όταν τέλειωνε το άπλωμα του στημονιού στους πασσάλους, έβαζαν δυο καλάμια στη *σταύρουσ(η)*, τα *καλαμίδια*, κι άρχιζε από εκείνη την άκρη το τύλιγμα

του στημονιού στο αντί, [αρχ. σταύρωσις].

σταυρουφόκαλου, το· το φ. με το οποίο γινόταν η άσπρη σκούπα για τις αυλές και το όν. αυτής της σκούπας, δεσ *φουκάλ(ι)*, *μαυρουφόκαλου*, *σταυρούδια*, [αρχ. σταυρός + *φουκάλ(ι)*].

σταυρώνου· ρ., *σταύρουνα*, *σταύρουσα/ισταύρουσα*, *σταυρώθκα*, *σταυρώνω*, συναντώ κάποιον στο δρόμο, *μον το Δημήτρη σταύρουσα*, *τον πολυαγαπημένο*, (Ν.Π.γ' τρ. 102.3), *σταυρώθκα μι του Χρήστου στην πλατέα*· βοηθώ κάποιον, *μι σταύρουσι λίγου Χρήστους κι μπίτσα νουρίς*· αναφέρεται και στα νεαρά φυτά όταν βγάζουν τα πρώτα τέσσερα φύλλα τους, *κόμα δε σταύρουσαν χασλαμάδης*· ως *σταυρώνουμι έχει* και τη σημ. του μοιάζω, *φτος δε σταυρώνιτι μι κανέναν* = αυτός δεν έχει όμοιο του, [αρχ. σταυρώω, *όταν δούλευαν στο χωράφι δυο άτομα ή δυο παρέες, συνήθως άρχιζαν από αντίθετες πλευρές τη στάσ(η) ή το *αρδίν(ι)* και τέλειωναν όταν έφθαναν στο ίδιο σημείο, όταν *σταυρώνουνταν*· γι' αυτό το *σταυρώνου* και το *σταύρουμα* έχουν και τη σημ. του βοηθώ].

σταφλαρμιά, η· σταφύλια συντηρημένα μέσα σε μούστο, [*σταφύλ(ι)* + *αρμιά*].

σταφλούδ(ι), το· υποκ. της λ. σταφύλι, [*σταφύλ(ι)*].

σταφύλ(ι), το· σταφύλι· οι ποικιλίες σταφυλιών που καλλιεργούσαν παλιότερα ήταν το *αϊτουνήχ(ι)*, το *γειτόνκου*, το *ιντόπιου*, ο *κόνιανρος*, ο *λιμνιώνας*, τα *κουκκινέλια*, τα *κουκκούδια*, τα *καρδάτα*, τα *μουσχάθκα*, οι *παμίτις*, τα *μαπάκια*, ο *σιδηρίτς*, τα *σουχνά* και διάφορες άλλες ποικιλίες, που δεν προορίζονταν για κρασί και λέγονταν γενικώς *διαλιχτά σταφύλια*, [αρχ. σταφυλή > μτγν. σταφύλιον > μσν. σταφύλιν].

σταχούδ(ι), το· φ. με σπέρματα δηλητηριώδη, το οποίο όταν το έτρωγαν τα ζώα μεθούσαν, κ. ήρα, δεσ *νήρα*, *σιδηρόχουρτου*, στη Νιγρ. *νουρούδα*, [αρχ. στάχυς > στάχυ + *-ούδ(ι)*].

σταχτόπανου, το· το πανί που έβαζαν στο πανέρι και πάνω του έριχναν τη στάχτη, για να βγάλουν το *πουρτιό*, δεσ *ζλόσταχ(η)*, [μσν. στάκτη > στάχτη + *πανί*].

στεγκίς, οι· τα σκoiνιά του χαλινού, τα ηνία, που χρησιμοποιούσαν στο αλέτρι όταν όργωναν με άλογο, τα σκoiνιά που αντικαθιστούσαν το κάτω οριζόντιο ξύλο του ζυγού στο όργωμα με τα βόδια, δεσ και *κιρίσματα*, [αρχ. στεγγίς].

στείβου· δεσ *στύβου*.

στειλιάρι(ι), το· {-λιά-}, στειλιάρι, [αρχ. στειλεῶς > μσν. στειλειάριον].

στείρους, ο· άγονος, αυτός που δε γεννά, το φ. *Amaranthus retroflexus*, κ. βλίτο, [αρχ. στείρος].

στέκα· στάσου, πρ. του *στέκου*, *στέκα λίγου να σι διω*.

στέκου· ρ., *έστικα*, *στάθκα*, *στέκομαι*, μένω ακίνητος, πρ. *σασ'*, *στέκα*, *σικάτι*, *σταθούς*, *στέκα λίγου να σι παω*, [αρχ. ἴσταμαι > μσν. στέκω].

στέκουμι· ρ., παρ. *στέκουμαν*, για λοιπά δεσ *στέκου*.

στέλνου· ρ., *έστιλνα*, *έσειλα*, *στάλθκα*, *στέλνω*, δεσ λ.γ. 17, [αρχ. στέλλω].

στέργιουμα, το· στέριωμα, στερέωμα, η πράξη του *σιργιώνου*.

στερεύουμι· ρ. *στερεύουμαν*, *στερήθκα*, *στερούμαι*, *κόρη μ' για δεν παντρεύεσαι τα νιάτα σου στερεύεσαι*, (Ν.Π.γ' τρ. 396.0), αλλ. *σιτρεύουμι*, [αρχ. στερέω > στερώ].

στέφανου, το· το γαμήλιο στεφάνι, ο/η σύζυγος, πληθ. *τα στέφανα* = η τελετή του γάμου, [αρχ. στεφάνη > μτγν. στέφανον].

- στ(η)μόν(ι)**, το· στημόνι, οι ντόπιες το αγόραζαν έτοιμο και μόνο οι βλάχες το έκλωθαν στη ρόκα για τις βελέντζες· ήταν συνήθως μονόχρωμο, σε μερικά όμως υφαντά έβαζαν διάφορα χρώματα ανάλογα με τα σχέδια που ετοιμάζαν, [αρχ. στημων > αρχ. υποκ. στημόνιον].
- στήνου**· ρ., *έστηνα/έσνα, έστησα/έσσσα, στήθα, στήνω, έσσσαμι του τσιαντίρ(ι)*, πρ. *στηθούς*, [μτγν. *ιστάνω > έστησα > στήνω*].
- στήσ(ι)μου**, το· στήσιμο, *θέλ(ει) στήσ(ι)μου του τσιαντίρ(ι)*, η διαμόρφωση του μέσου όρου της τιμής του καπνού στην καπνοπώληση, *θέλουν να φέρουν στήσ(ι)μου κι δε δίνουν καλή τιμή*, [στήνου].
- στι**· κατ. ρ. τύπων, π.χ. *φαίνουμιστι, πιδεύουμιστι, λύστι, φιβγάστι*.
- στια**, η· {σχια}, τζάκι, (προσφ.), [αρχ. *έστία > μσν. *ιστιά**].
- στιαράς**, ο· σιτοπαραγωγός, [*στιάρ(ι)*].
- στιαρήθρα**, η· το πουλί σιαρήθρα, *Alauda arvensis*, [*στιάρ(ι)*].
- σιάρ(ι)**, το· σιτάρι, ποικιλίες σταριού που καλλιεργούνταν παλιότερα στην περιοχή ήταν *του κοκκινόσταρου, η άσπρ(η) μιντάνα, η κόκκιν(η) μιντάνα, ο λήμνου*, [αρχ. *σίτος > μσν. *σιτάριν**].
- στιαρίσιους, -σια, -σιου**· {-σιους}, *σιταρήσιος, σιαρένιος, σιαρίσιου ψουμί*, [*σιάρ(ι)*].
- στιγνάδ(ι)**, το· το αδύνατο, το άσαρκο άτομο, [αρχ. *στεγνός*].
- στιγνουστήρ(ι)**, το· ξύλινο πλέγμα σε σχήμα θόλου, που έμπαινε πάνω από το μαγκάλι και απλωνόταν πάνω του τα ρούχα για στέγνωμα, [*στιγνώνου*].
- στιγνώνου**· ρ., *στέγνονα, -σα, στιγνώθα, στεγνώνω, χάνω την υγρασία, χάνω τους χυμούς, ξηραίνω, ξηραίνομαι, αδυνατίζω, στέγνουσαν τα σαρίκια, έκατσα σ' φουτιά κι στιγνώθα*, [αρχ. *στεγνός > μτγν. *στεγνώω**].
- στικούμινους, -ν(η), -νου**· στάσιμος, αυτός που στέκει καλά, ο εύπορος, για γέρουσ ο υγιής, *βασταγμένους, στικούμινου νιρό, είμασαν στικούμιν(οι) = στεκόμαστε, [στέκου]*.
- στιμάρου**· ρ., γνωστό μόνο στον ενεστ., υπολογίζω, τιμώ, *πουλνοί δεν τα στιμάρουν αυτά*, [ιταλ. *stimare (= υπολήπτομαι)*].
- στινάδ(ι)**, το· στενός δρόμος μέσα στο χωριό, στενός χώρος, στενό δωμάτιο, [αρχ. *στενός*].
- στιναχουράου, -ώ**· ρ., *στιναχουρούσα, -χώρ(η)σα/-χώρσα, -χουρέθα, στενοχωρώ*, [αρχ. *στενοχωρέω*].
- στινάχουρους, -ρ(η), -ρου**· αυτός που στενοχωριέται για το παραμικρό, [αρχ. *στενόχωρος*].
- στινεύου**· ρ., *στένιβα, στένιψα, στινέφα, στενεύω*, [στινός].
- στινός, -νιά, -νό**· στενός, [αρχ. *στενός*].
- στινου-**· στενο-, ως πρώτο συνθετικό, [στινός].
- στινουσιά**, η· {-σιά}, στενός χώρος, ανεπαρκής χώρος, *έχομι στινουσιά, δε σι χουρά(ει)*, [στινός].
- στιόκ(ι)**, το· κοντόχοντρος, (Νιγρ.), [;].
- στιργιουμέν(οι), -νις, -να**· στεριωμένοι, ευχή για να στεριώσουν οι νεόνυμφοι ή οι αρραβωνιασμένοι, *ái στιργιουμένα τα πιδιά*, [μτχ. του *στιργιώνου*].
- στιργιώνου**· ρ., *στέργιονα, στέργιουσα, στιργιώθα, στεριώνω, στερεώνω, δε στιρ-*

- γιώντς φράγκου, [αρχ. στερεόω].
- στιρεύου**· ρ., *στέριβα, στέριψα*, στερεύω, σταματώ να ρέω, *στέριψαν βρύσεις στου Παλιόκαστρον*, [αρχ. στείρος > μτγν. στειρεύω > μσν. στερεύω].
- στιρεούμι**· ρ. *στιρεύουμαν, σιρήθηκα*, στερούμαι, *όλα τα στιρεούμι*, αλλ. *στερεύουμι*.
- στιφάν(ι)**, το· 1. το στεφάνι, το τσέρκι, ο/η σύζυγος, το γαμήλιο στεφάνι, 2. παιγν. με το κύλημα στεφανιού με μία *κλούτσα*· ήταν η αρχ. κρικηλασία, ο κρίκος, ο τροχός· υποκ. το *στιφανούδ(ι)*, δεσ και π., [στέφανου].
- στιφανουθήκ(η)**, η· ξύλινο κουτί με γυάλινη τη μία πλευρά, στο οποίο φύλαγαν οι οικογένειες τα στέφανα του γάμου, [στέφανου + αρχ. θήκη].
- στιφανώματα**, τα· το μυστήριο του γάμου, [στέφανου].
- στιφανώνου**· ρ., *στιφάνουνα, -νουσα, -νώθηκα*, παντρεύω ως κουμπάρος, *γω τον στιφάνουσα του Γιώργη*, [στέφανου].
- στοιβαδόρους**, ο· τεχνίτης που έκανε τα δέματα του καπνού, αλλ. *μάστουρας, ντιγκ-τσής*, [στοιβιάζου > στοίβα + -δόρος (< βεν. -dore)].
- στοιβάζου**· ρ., *στοίβαζα, -ζα, στοιβάχκα/-θηκα*, στοιβάζω, μτφ. γεννώ, δεσ *γκδι*, [αρχ. στοιβή > μτγν. στοιβάζω].
- στοιβιάζου**· ρ., *στοίβιαζα, -ζα*, στοιβάζω, κάνω στοίβα ή δέμα καπνού, [αρχ. στοιβή > μτγν. στοιβάζω].
- στοίγμα**, το· στοίχημα, *τι στοίγμα βά(ει)ζς*; αλλ. *στοίχ(η)μα*, [αρχ. στοίχος > μσν. στοίχημα].
- στόλτζμα**, το· δεσ *στούλτζμα*.
- στόμα**, το· η κ. σημ., παραλαγή του παιγν. *ματάκ(ι)*, ήταν και η άκρη του στημονιού στη μεριά με τα μιάρια και το *χτέν(ι)*, ήταν το άνοιγμα μέσα από το οποίο περνούσε η σαίτα, [αρχ. στόμα].
- στου κουφό**· είδος *ύφανσης* που έκανε πιο χοντρό το υφαντό, επειδή περνούσαν δυο κλωστές σε κάθε άνοιγμα από το στημόνι, ***[κουφός, επειδή ακουγόταν λιγότερο το χτύπημα του αργαλειού εξαιτίας της διπλής κλωστής]*.
- στουλίζου**· ρ., *στούλτζα, στούλτσα, στουλίσ(η)κα*, στολίζω, [στολίσ (=ένδυμα) > αρχ. στολίζω].
- στούλτζμα**, το· στόλισμα, αλλ. *στόλτζμα*, [αρχ. στόλισμα].
- στουματάς, -τού, -τάθκου**· αυτός που δεν κρατάει τα λόγια του, που κατηγορεί τους άλλους χωρίς αφορμή, για παιδί, αυτό που αντιμιλά στους μεγάλους, [στόμα (θέμα *στόματ-*) + κατ. -ας].
- στουματούδ(ι)**, το· μικρό στόμα, ειρων. το στόμα ανθρώπου πολυλογά, *του στουματούδι σ' θέλ(ει) πιπέρ(ι)*, [στόμα].
- στουμίδ(ι)**, το· στομίδι, το σίδερο του χαλινού που έμπαινε στο στόμα του ζώου, [αρχ. στόμα > μτγν. στομίσ > στομίδα].
- στουμπέτσ(ι)**, το· στουπέτσι, λευκό χρώμα από ανθρακικό μόλυβδο, [τουρ. üstübec].
- στουμπίζου**· ρ., *στούμπζα, στούμπισα/στούμπσα* {στούμπ-σα}, στουμπίζω, κτυπώ με το γουδοχέρι στο γουδί, πρ. *στούμπστον, στούμπστην* κλπ., ουσ. το *στούμπζμα*, [σλ. stonpa > στούμπος > στουμπίζω].
- στούπουμα**, το· στούπωμα, βούλωμα, αίσθηση πνιγμού ή ασφυξίας, δυσκολία στην κατάποση, [στούπώνου].

- στουπάνου**· ρ., *στούπουνα*, -ουσα, -ώθκα, κλείνω μια τρύπα με στούπωμα, μτφ. χορταίνω υπερβολικά κάποιον, *τον στούπουσις πάλι του Βαγγέλι(η)*, [στυύπη(= στούπι) > αρχ. στυυπέιον/στυυπίον > μσν. στουπίν > στουπάνω].
- στουρνάρ(ι)**, το· στουρνάρι, μτφ. αυτός που δεν καταλαβαίνει, ο ξεροκέφαλος, *φτος είναι ντιπ στουρνάρ(ι)*, [μτγν. στορούνη(=χειρουργικό εργαλείο με αιχμή) > υποκ. στορνάριον].
- στουρνάρόπιτρα**, η· πέτρα από χαλαζία, που χρησ. με μορφή λεπτής σκόνης σαν *ταμπάκου*· γιάτρευε αυτούς που είχαν συχνές ρινορραγίες, γι' αυτό την έλεγαν κι αυτήν *σταματόπιτρα*, [στουρνάρ(ι) + πέτρα].
- στούρνους**, ο· το *στουρνάρι*.
- στραβάδ(ι)**, το· ό,τι έχει την ιδιότητα του *στραβού*, του ανάποδου, αλλά και αυτός που δε βλέπει καλά, *φτο του στραβάδ(ι) δεν κάν(ει) για σαρίκ(ι)*, *φτο του στραβάδ(ι) δεν παίρ(ει) 'πού λόια*, [στραβός].
- στραβός, -βιά, -βό**· όχι ίσιος, δύστροπος, στριμμένος, ανάποδος άνθρωπος, όχι όμως ο *γκαβός*, [αρχ. στραβός].
- στραβουκαταπίνου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *καταπίνου*, καταπίνω στραβά και μέρος της τροφής πηγαίνει στο φάρυγγα/λάρυγγα, οπότε κινδυνεύω να πνιγώ, δεσ *ξιρουπνίγουμι*, [στραβός + καταπίνου].
- στραγγίζου**· ρ., *στράγγζα*, *στράγγσα*, *στραγγίς(η)κα*, στραγγίζω, διηθώ, βγάζω το νερό από τα ρούχα ή το χυμό από τα φρούτα με συμπίεση, *στράγγιστου του γάλα*, [αρχ. στράγγξ (=σταγόνα) > μτγν. στραγγίζω].
- στραγγιστήρι(ο)**, το· στραγγιστήρι, σουρωτήρι, [στραγγίζου > στραγγιστήρι].
- στράκα**, η· ζωηρή εντύπωση, *θα κάνουν στράκισ τα παπούτσια μ'*, [από τον ήχο που κάνει το καμουτσίκι].
- στραμπουλίζου**· ρ., *στραμούλτζα*, *στραμπούληξα/-λτσα/-λσα*, μέλλ. *θα στρμπλήξου*, παθαίνω διάστρεμμα, *χτάζι μη στραμπλήξς κανά πουδάρ(ι)*, αλλ. *στραμπουλνάου*, [συμφ. ιταλ. strambare και strangolare > μσν. στραμπουλίξω].
- στραμπουλνάου**· ρ., παρ. *στραμπουλνούσα*, για λοιπά δεσ *στραμπουλίζου*.
- στραμπούλτζμα**, το· στραμπούληγμα, αλλ. το *στραμπούλζμα*, [στραμπουλίζου].
- στραπή**· χρησ. ως επίρρ., πολύ ξινός, στη Νιγρ. *στραπίτσ(ι)*, *ξινιά στραπή τ'ν έκανισ τ' σαλάτα*, η χρήση της λ. είναι μτφ. όπως η λ. φωτιά στη φρ. *φουτιές βγάζουν τα μάτια τ'*, [αρχ. άστραπή].
- στραπουκαίου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *καίου*, καίω με κεραυνό, το ρ. είναι γνωστό μόνο σε ορισμένους τύπους του αορ. και μέλλ. π.χ. *στραποκάηκι*, *τον στραπόκαμι*, *θα στραπουκαεί*, κά., [αρχ. στραπή + καίου].
- στραπουκαμένους, -ν(η), -νου**· ο χτυπημένος από αστραπή, μτφ. κακορίζικος, μτχ. του *στραπουκαίου*.
- στραπουκόπμα**, το· αστραποκόπημα, δυνατές και απανωτές αστραπές, [αρχ. στραπή + -κουπώ].
- στράτα**, η· δρόμος, μια μετάβαση με την επιστροφή, ένα δρομολόγιο μεταφοράς, τα πρώτα βήματα του μωρού, η πορεία που ακολουθούν τα μυρμήγκια για τη φωλιά τους, *τρεις στράτις νιρό θέλ(ει)*, άλλο όν. για τη *μπλίζνα*, **[στρατιά > αρχ. στρατιώτης > μσν. στράτα].
- στρατούδα**, η· στρατούλα, μικρή *στράτα*, στη νηπ. γλώσσα ο δρόμος, το περπάτη-

- μα, *στράτα στρατούδα πού θα πας μπαμπούδα*, [στράτα].
- στρατχιώτης**, ο· {στρα-τχιώ-της}, διαβάτης, ταξιδιώτης, ο *Γιάννης ο πραγματιφτής ο Γιάννης ο στρατχιώτης*, (Ν.Π.γ' τρ. 362.2), [στράτα].
- στράφλου**, το· το ξύλινο μέρος του σταφυλιού χωρίς τις ρώγες, το *τσάμπρου*, ** [αρχ. στέμφυλον > μγν. στρέμφυλον].
- στράφτου**· ρ., *έστραφτα/άστραφτα, έστραψα/άστραψα*, αστράφτω, λάμπω από καθαριότητα, *στράφτ(ει) ουρανόσ, στράφτ(ει) τζέντζιρς*, αλλ. *αστράφτου*, [αρχ. στράπτω].
- στραφτουκουπάου**· ρ., *στραφτουκουπούσα, -κόψα, στράφτου* σε υπέρμετρο βαθμό, *στραφτουκουπά(ει) απάνου τ' Γιόργης*, [στράφτου + -κουπά].
- στρέμμα**, το· μονάδα μέτρησης επιφάνειας για χωράφια, 1. *τρανό στρέμμα* ή *μακιδονικό*, 2500 τμ. 2. *μικρό στρέμμα*, το παλιό τουρκικό στρέμμα, 1270 τμ. 3. *δικαδικό*, 1000 τμ. [αρχ. στρέμμα].
- στρέξ(ι)μου**, το· στέρξιμο, συμφωνία, αποδοχή όρων, [στρέχου].
- στρέχου**· ρ., *έστριχα, έστριζα*, στέργω, στρέγω, συμφωνώ, αποδέχομαι τους όρους μιας συμφωνίας, [αρχ. στέργω > μσν. στρέγω].
- στρίβου**· ρ., *έστριβα, έστριψα, στρίφκα/στρίφτ(η)κα*, στρίβω, αλλάζω πορεία, κάνω τσιγάρο με το τσιγαρόχαρτο, στα παιχνίδια πετώ ένα νόμισμα ψηλά δίνοντάς του περιστροφική κίνηση, πρ. *στρι, άι στρι τώρα* = άντε στρίβε τώρα, ουσ. το *στριμάδ(ι)*, η *στριψιά*, το *στρίψ(ι)μου*, [αρχ. στρέφω > μσν. στρίβω].
- στρίκι**· λ. που περιέχει τη σημ. της στράκας, *στρίκι στρίκι στράκα*, φρ. που λεγόταν σε μια φάση του παιχνιδιού *απλό ακίνητο*.
- στρίκλα**, η· η ιδιότητα του *στρίκλιου*, η συμπεριφορά δηλαδή κάποιου που δεν μπορεί να καθίσει ήσυχος σε ένα μέρος, *των έπιασι στρίκλα κι θα φεύγουμι*, [στρίκλιους, η σημ. της δεν συσχετίζεται με την αλογόμυγα ή τον οίστρο, τη μύγα δηλαδή που αφηνιάζει τα βόδια].
- στρικλιάζου**· ρ., *στρίκλιαζα, -λιασα*, συμπεριφέρομαι σαν *στρίκλιους*, δεν μπορώ να καθήσω για πολλή ώρα σε ένα μέρος και θέλω συνεχώς να φεύγω, [στρίκλιους].
- στρικλιάρς, -ρου, -ρκου**· ανήσυχος, αυτός που σαν το *στρίκλιου* δεν μπορεί να καθήσει για λίγο κάπου, [στρίκλιους].
- στρίκλιους**, ο· ακρίδα, μτφ. ο αδύνατος, ο άσαρκος, *στρίκλιους χουματένιους* = το αδύνατο, το άσαρκο παιδί, [σλ. strukel].
- στριμάδ(ι)**, το· ο στριμμένος, ο ανάποδος, [στρίβου].
- στριφτάρ(ι)**, το· στροφέας, μεταλλικό εξάρτημα που επέτρεπε να γυρίζει το σκοινί, με το οποίο δένονταν τα ζώα, χωρίς να τυλίγεται, [στρίφτου].
- στριφτό**, το· αλλ. το παχν. *κουρόνα γράμμα*, [στρίβου].
- στρίφτου**· ρ., *έστριφτα, έστριψα*, σημ. ό,τι το *στρίβου*, εκτός από το αλλάζω πορεία, *στρίφτου του τσιγάρου μ' κι έρχουμι*, [αρχ. στρέφω > μσν. στρίφω > στριφτός].
- στριψιά**, η· στρίψιμο του νομίσματος στα παιχνίδια, [στρίψ(ι)μου].
- στρίψ(ι)μου**, το· στρίψιμο του σκοινιού, του νομίσματος, αλλαγή πορείας, στροφή του δρόμου, [στρίβου].
- στρίψ(ι)μου δυο-δυο**, το· παραλλαγή του παιχνιδιού *κουρόνα γράμμα*, με ταυτόχρονο *στρίψ(ι)μου* δυο κερμάτων, [στρίψ(ι)μου + αρχ. δύο].
- στρόγγυλος, -λ(η)**, -λου· στρόγγυλος, μτφ. το ουδ. χρησ. για να χαρακτηρίσει τα

άσεμνα, τα *μασκαράθκα* λόγια, *στρογγυλον παραμούθ(ι)/μουχαμπέτ(ι)*, [αρχ. στρογγύλος > μσν. στρογγυλός].

στρουβάδ(ι), το· γενική ονομασία αγρωστωδών φ. που βγαίνουν στο βουνό στις *απουλιάνες*, μοιάζουν με τη *μουχρίτσα* και είναι κατάλληλα για βόσκημα ή *κόσισμα*, ******[αρχ. στροβέω (=περιστρέφω) > στροβός, ίσως επειδή μετά το *κόσισμα* τυλιγόταν σε *αρκάδεις*].

στρουμπώνου· ρ., παρ. *στρούμπουνα*, για λοιπά δεξ *στρουμπώνου*.

στρουμπώνου· ρ., *στρούμπουχνα*, *στρούμπουζα*, *στρουμπώχκα*, δίνω κάποιον να φάει με το παραπάνω, παραγεμίζω, [στρουμπώνου].

στρουμώχνου· ρ., *στρούμουχνα*, *στρούμουζα*, *στρουμώχκα*, συμπιέζω, συνωθώ, συμπιέζω, *στρουμώχκαμι καμιά κουσαριά* *σι μια πθαμή τόπου*, [μτγν. στρύμοξ (=ξύλο ειδικά φτιαγμένο για στύψιμο των σταφυλιών) > μσν. στρυμώνω > στρυμώχνω].

στρουσούδια, τα· μικρά στρώματα, ειδικότερα αυτά που έστρωναν στα *μιντέρια*, [στρώσ(η) + -ούδ(ι)].

στροφός, ο· στροφήος, θανατικό, *έπιασι στροφός τ'ς αρνίθις*, [αρχ. στροφός].

στρώνου· ρ., *έστρουνα*, -σα, *στρώθκα*, στρώνω, για τα παιχν. αναλαμβάνω ιδιαίτερο ρόλο, στρώνοντας παλάμη, όπως στο *τζίζ(ι)*, πλάτη, όπως στο *πάν(ι)-πάν(ι) κουλουπάν(ι)*, γροθιά, όπως στον *ταμπάκου* κλπ., [αρχ. στρώννυμι > μσν. στρώνω].

στρώσ(η), η· στρώμα, στρώμα του κρεβατιού, *στρώσ(η) γίνκαν τα τζιόρτζιλα καταή*, όλο το σαμάρι εκτός από το ξύλινο μέρος του, στη Νιγρ. το πανί της εσωτερικής επένδυσης στο σαμάρι, που γινόταν από υφάσματα όπως ο *αμπάς*, η *σάλα* κλπ., [αρχ. στρώννυμι > μτγν. στρώσις].

στρώσ(ι)μου, το· η κ. σημ., στα παιχν. η ενέργεια του *στρώνου*.

στ'ς· εμπρόθετο άρθρο στους, στις, *πήγι στ'ς αγιλάδεις*, δεξ δ.δ. 1 στχ. 6, δεξ και 'τ'ς, [εις τις > στις κλπ.].

στύβου· ρ., *έστυβα*, *έστυβα*, στύβω, πιέζω να βγάλω το υγρό από κάποιο σώμα, ξεραίνομαι, στερεύω, λεκιάζω ανεξίτηλα, *στύβου του λιμόν(ι)*, *στύβου τα ρούχα* να *στιγνώσουν γλήγουρα*, *έστυπι η βρύσ(η)*, *έστυπι του φουστάνι μ'*, [1. αρχ. στείβω (=πιέζω), 2. αρχ. στύφω].

στυλώνου· ρ., *στύλουνα*, -λουσα, *στυλώθκα*, στυλώνω, χρησιμοποιώ ένα ξύλο, π.χ. μια *βασταγαριά*, για να ασφαλίζω εσωτερικά την πόρτα, για να φορτώσω ένα ζώο κλπ., *στύλου την πόρτα μη τ'ν ανοίξ(ει) καμιά γιούφτσα*, μτφ. χορταίνω, *φάι λίγου* να *στυλώ(ει)ς*, πρ. *στύλου*, *στυλουθούς*, [αρχ. στυλος].

στυχειο, το· στοιχείο, φάντασμα, θηρίο απροσδιόριστης μορφής, όπως η *μαρμάγκα*, σώμα τεραστίων διαστάσεων, *φουβάσι μη σι φάει του στυχειο κι δεν πιρνάς 'που κει*; μτφ. άνθρωπος βραδυκίνητος, κακόμορφος, γενικώς με ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά, *δεν του παίρνου κειν' του στυχειο*, [αρχ. στοιχείον > στοιχείο].

σύβρασ(η), η· η πρώτη βράση που έπαιρναν τα υλικά, όταν έμπαιναν στην κατσαρόλα για φαγητό· π.χ. *σύβρασ(η) τσιρουνούδια* = φαγητό με πράσα και *τσιρόνια*, στο οποίο αφού έπαιρναν μια *σύβρασ(η)* τα πράσα, έριχναν μετά μέσα και τα *τσιρόνια*· ανάλογα η *σύβρασ(η) παπαδούδεις* κλπ., [αρχ. σὺν + μτγν. βράσις].

συγκαίουμι· ρ., *συγκαίουμαν*, *συγκάηκα/σύγκαησα*, ερεθίζεται το δέρμα μου από ούρα ή άλλη αιτία, *σύγκαησι του πιδί* = ερεθίστηκε το δέρμα του παιδιού, ουσ. το *σύγκαμα*, [αρχ. συγκαίω].

- συγκατέβασαν**· συμφώνησαν, αναγνωρίζεται ως αόρ. του ρ. συγκαταβαίνω, *συγκατέβασαν τη γνώμη* = συμφώνησαν και εξέφρασαν τη γνώμη, [αρχ. συγκαταβαίνω].
- συγκέντρουσ(η)**, η· συγκέντρωση, ο χώρος στον οποίο στήνονταν οι θημωνιές για το αλώνισμα στην *πατόζα*, [μτγν. συγκέντρωσις].
- συγκιντρώνουμι**· ρ., *συγκιντρώνουμαν, -ώθηκα*, συγκεντρώνομαι, συνέρχομαι μετά από αφηρημάδα, *α! τώρα συγκιντρώθηκα*, [μτγν. συγκεντρῶ].
- συγκουλεύουμι**· ρ., *-λεύουμαν, -λέφκα*, αντιλαμβάνομαι, το παίρνω μυρωδιά, *του συγκουλέφκα τι πήι να μι κάν(ει)*, **[από τη λ. της αργκό σακουλεύομαι (=αντιλαμβάνομαι)].
- συγκρατιούμι, -τιέμι**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *κρατιούμι/-τιέμι*, συγκρατιέμαι, [αρχ. σὺν + αρχ. κρατέω > μτγν. συγκρατέω].
- συγύρσμα**, το· συγύρισμα, [αρχ. σὺν + *γυρίζου* > συγυρίζω].
- σ(υ)καμνιά**, η· δεσ *σκαμνιά*.
- σ(υ)κιά**, η· {-ιά}, σκυιά, επ. *σ(υ)κίτκος, -τκια, -κου*, [αρχ. συκέα].
- σ(υ)κουφαγός**, ο· το πουλί συκοφάγος, Oriolus oriolus, [αρχ. σῦκον + *-φαγός*].
- σ(υ)κόφλα**, τα· συκόφυλλα, δεσ πρμ. 150, [*σ(υ)κιά* + αρχ. φύλλον].
- σ(υ)κώτ(ι)**, το· συκώτι, [αρχ. σῦκον > μσν. συκώτιν (= ήπαρ ζώου θρεμμένου με σύκα)].
- συλλογή**, η· συλλογή, το να συλλογίζεται κάποιος, [αρχ. συλλογή].
- συλλουιούμι, -λουιέμι**· {-ιου/-ιέ-}, ρ., *συλλουιούμαν/-ιέμαν, συλλουίσ(η)κα*, συλλογιέμαι, και *συλλουγιούμι/-λουγιέμι*, [αρχ. συλλογίζομαι].
- σ(υ)μμαζεύου**· ρ., για αρ. χρ. δεσ *μαζεύου*, συμμαζεύω, μαζεύω σκόρπια πράγματα, τακτοποιώ, συγκρατώ, *του σ(υ)μαζέψα του καπνό* = το μάζεψα από τη ρίζα ή το *μπούρλιασα* σχεδόν όλο το καπνό, ως παθ. *σ(υ)μμαζεύουμι*=θυμούμαι, συμμαζεύω τις σκέψεις μου και θυμούμαι, *άμα τον είδα σ(υ)μμαζέφκα*, [αρχ. σὺν + *μαζεύου*].
- σ(υ)μμαζουχτά**· επίρρ. συμμαζεμένα, [*σ(υ)μαζώνου*].
- σ(υ)μμαζουχτάς**, ο· αυτός που παίρνει ό,τι του δίνουν, *όχι ο αρπαχτιάρ(η)ς*, [*σ(υ)μαζώνου*].
- σ(υ)μαζώνου**· ρ., *σ(υ)μαζώνουνα, σ(υ)μαζώνουζα, σ(υ)μαζώχκα*, για σημ. δεσ *σ(υ)μαζεύου*, για *σ(υ)μαζουχτούς λίγου κουρμένι*, [αρχ. σὺν + *μαζώνου*].
- συμπαγή**, η· χρησ. ως ουσ., ποδήλατο με ελαστικά συμπαγή, χωρίς δηλαδή αεροθάλαμο, με το οποίο γίνονταν οι πρώτες δοκιμές για την εκμάθηση του ποδήλατου, [αρχ. συμπαγής].
- συμπάθιου**· συγγνώμη, *μι του συμπάθιου* = συγγνώμη, [αρχ. συμπαθέω].
- συμπέθιρους**, ο· συμπέθερος, πληθ. οι *συμπιθιροί*, [αρχ. σὺν + αρχ. πενθερός > μσν. συμπέθερος].
- συμπερίλογο**, το· όλο το νοικοκυριό, [αρχ. συν + *περὶ* + λόγος (< λέγω = μαζεύω), δεσ *-λόους*].
- συμπιλντίζου**· ρ., *συμπιλντζά, συμπιλντζα*, βάζω κάτι στο μυαλό μου, προβλέπω, [αρχ. συμπιλέω (=συμπιέζω, π.χ. το μαλλί για πύλημα, δεσ *πίλος*) > μτγν. συμπίλησα > *συμπιλντζα*].
- συμπιλντώ**· ρ., παρ. *συμπιλντούσα*, για λοιπά δεσ *συμπιλντίζου*.

- σύμπιτσα**· επίρρ., όλως διόλου, καθολικά, κυριολεκτικά μαζί με την πέτσα, *των έφαί σύμπιτσα* = δεν του άφησε τίποτε, του τα έφαγε όλα, [αρχ. σὺν + πέτσα (< ιταλ. pezza)].
- συμφωνή**, η· συμφωνία, [αρχ. συμφωνία].
- συνάζω**· ρ., *σύναζα*, -ζα, *συνάγκα*, μαζεύω, συγκεντρώνω, *τα μάξιβι Γιώργης τα σύναζι*, (Ν.Π.γ' τρ. 329.0), *συναχτήτι να φάμι*, πρ. *συνάζιστι*, [αρχ. συνάγω > μσν. συνάζω].
- σ(υ)νάχ(ι)**, το· συνάχι, [αρχ. συνάγχι].
- σ(υ)ναχώνουμι**· ρ., *σ(υ)ναχώνουμαν*, -χώθκα, συναχώνομαι, [*σ(υ)νάχ(ι)*].
- σύναψ(η)**, η· μικρό προσευχητάρι με εκκλησιαστικές ακολουθίες και ύμνους, η ιερά σύνοψη, [αρχ. σύνοψις].
- συνηθάω**, -ώ· ρ., -θύσα, -θσα, -θίσ(η)κα, συνηθίζω, *συνηθάμι/συνηθούμι να πααίνουμι σ'ν ικκλησία*, αλλ. *συνηθίζου*, [αρχ. συνήθης].
- συνηθίζω**· ρ., παρ. *συνήθζα*, για λοιπά δεσ *συνηθάω*, [αρχ. συνήθης > μσν. συνηθίζω].
- συνήθιου**, το· συνήθιο, συνήθεια, *έχ(ει) του σηνήθιου να βρίζ(ει)*, [αρχ. συνήθεια > μσν. συνήθειον].
- σ(υ)νόριου**, το· συνέρισμα, αυτός που συνερίζεται για το παραμικρό, το άτομο που για το παραμικρό *σ(υ)νουρίζ(ει)*.
- σ(υ)νόρσμα**, το· συνέρισμα, [*σ(υ)νουρίζου*].
- σ(υ)νουρίζω**· ρ., *σ(υ)νόρζα*, *σ(υ)νόρσα*, *σ(υ)νουρίσκα*, συνερίζομαι, νοιάζομαι, θέλω να είμαι καλός όπως οι άλλοι, *συναγωνίζομαι*, *ανταγωνίζομαι* εριστικά με κάποιον, *μι σ(υ)νόρζι σιουνφάδα μ'*, ως μέσο είναι *σ(υ)νουρίζουμι*, *μι τ' σιουνφάδα μ' σ(υ)νουρίζουμασταν*, [αρχ. συνερίζω].
- σύνουρου**, το· σύνορο, όριο σε μια περιοχή ή σε ένα χωράφι, *ήμαμι στου σύνουρου του νιγριτό*, [αρχ. σὺν + αρχ. όρος > μτγν. σύνορον].
- συνταυλάω**, -ώ· ρ., παρ. *συνταυλούσα*, για λοιπά δεσ *συνταυλίζου*.
- συνταυλίζω**· ρ., *συνταύλιζα*, -λιστα/συνταύλιτσα, -λίσ(η)κα, συνδαυλίζω, σκαλίζω τη φωτιά, ανακατώνω τα κάρβουνα ή τους δαυλούς, για να ζωηρέψει η φωτιά στό τζάκι, στο φούρνο, δεσ και *συντραυλίζου*, [αρχ. σὺν + αρχ. δαυλός > συνδαυλίζω].
- συντραυλίζω**· ρ., *συντραύλιζα*, -λιστα/-λτσα, -λίσκα, συνδαυλίζω τη φωτιά στο φούρνο με το *συντραύλιστου*, δεσ και *συνταυλίζου*, [*συνταυλίζου*, με ανάπτυξη του ρ].
- συντραύλιστου**, το· συνδαύλιστρο, μακρύ ξύλο με το οποίο συνδαύλιζαν τη φωτιά στο φούρνο, για να τη σκορπίζουν παντού, προσφ. *συντραύλι*, [*συντραυλίζου*].
- συντρόφ(ι)**, το· μακρύ υφαντό άσπρο σώβρακο για άνδρες και γυναίκες, *μάσι*, *Ρηνούδα μ'*, *τα πανιά και όλα τα συντρόφια*, (Ν.Π.γ' τρ. 314.0), [αρχ. σύντροφος].
- συντρόφσα**, η· συντρόφισσα, στενή φιλενάδα, [αρχ. σύντροφος].
- σύζυλους**, -λ(η), -λου· αυτός που έμεινε χωρίς να έχει τίποτε, αυτός που από τρόπο ή άλλη αιτία έμεινε εντελώς ακίνητος, *απόμνι σύζυλους*, [αρχ. σὺν + ζύλου].
- σύρι**· σύρε, πήγαινε, ζευγάρωσε, *σύρι στου χουράφ(ι)*, *σύρι τ' γίδα*, πρ. του *σέρνου*.
- συρικέλα**· τα πήγαινε-έλα, *άφσι τα συρικέλα κι στρώσι τουν κώλου σ' σ' {ζ} δλεια*, [*σύρι* + και + έλα].
- συρματαρένιους**, -νια, -νιου· συρμάτινος, [αρχ. σύρμα].
- σύρσ(ι)μου**, το· 1. σύρσιμο στο πάτωμα ή στο έδαφος, 2. ο οργασμός θηλυκού ζώ-

ου, [σέρνου].

συρτά, τα· χρησ. ως ουσ., γυναικεία παπούτσια χωρίς (ή με μικρά) τακούνια, που τα φορούσαν οι *φουστανούσες*, [αρχ. σύρω > μτγν. συρτός].

συρτάρι(ι), το· η κ. σημ., εργαλείο του αλωνισμού, δεξ *συρτς*, [*συρτς* + κ. κατ. -άρι].

συρτές, οι· χρησ. ως ουσ., παντόφλες χωρίς τακούνια, δεξ *συρτά*.

σύρτι· σύρετε, πηγαίνετε, πρ. του *σέρνου*.

συρτουπάπτου, το· το πατημένο στο πίσω μέρος παπούτσι, που σερόταν σαν παντούφλα, μτφ. η γυναίκα που γύριζε συνέχεια στους δρόμους ή στη γειτονιά, το μικρό παπούτσι που έδεναν στο πόδι της κλώσας για να μετακινείται δύσκολα και να την προλαβαίνουν τα πουλιά της, [*συρτός(συρτά)* + *παπούτσι(μσν. παπούτσι < τουρ. παρυσ)*].

συρτς, ο· σύρτης, *τρακάζ(ι)*, εργαλείο του αλωνισμού, για μάζεμα του σταριού μαζί με άχυρα σε σωρό από όπου γινόταν το *λίχνισμα*, δεξ το *συρτάρι(ι)*, [αρχ. σύρω > μτγν. σύρτης].

συστένουμι· ρ., παρ. *συστένουμαν*, ο αόρ. σχημ. με το *αντρέπουμι*, *συστέλλομαι*, *ντρέπομαι*, *δειλιάζω*, *συστένουμι να βγω όξου μι τιαντά τα ρούχα*, [αρχ. *συστέλλω*, **με λλ > λν > ν].

σ(υ)χαρίκια, τα· συχαρίκια, συχαρητήρια, νέο για αφιξη ξενιτεμένου, *πάνι σ' μάμου σ' τα σ(υ)χαρίκια*, *ήρτι Τασάκους*, [αρχ. *συγχαίρω* > μσν. *συχαρίζω*].

σύχαρους, -ρ(η), -ρου· πρόσχαρος, αυτός που η συμπεριφορά του προκαλεί ευχαρίστηση, *χαρούμενος*, *χαμογελαστός*, (Νιγρ.), [αρχ. *συγχαίρω* > μέλλ. *συγχαρήσομαι* > μτγν. *συγχαρίζομαι*].

σ(υ)χουρητίκια, τα· η συγχώρηση που ζητούσαν την περίοδο της αποκριάς οι γυναίκες, από τις μάνες, τις θείες και γενικά από πρόσωπα στα οποία όφειλαν σεβασμό, *πηγαίνοντάς τες ως δώρο πορτοκάλια*, [αρχ. *συγχώρησις*].

σ(υ)χουρνάου, -ώ· ρ., *σ(υ)χουρνούσα*, *σ(υ)χώρσα/-ρησα*, *σ(υ)χουρέθκα*, *συγχωρώ*, *σ(υ)χουρέθκι Γιάνντς μι τ' μάνα τ'* = συγχώρησε τον Γιάννη η μάνα του· οι τύποι του παθ. αορ. στο γ' πρόσ. περιέχουν και τη σημ. του θανάτου, όπως και του λιώσιμου του σώματος του νεκρού, *σ(υ)χουρέθκι Γιάνντς* = πέθανε ο Γιάννης, *πάππους δε σ(υ)χουρέθκι* = δεν έλιωσε το σώμα του παππού, [αρχ. *συγχωρέω*].

σ(υ)χώριου, το· συχώρεση, [αρχ. *συγχωρέω* > μσν. *συγχώριον*].

σφαίρα, η· πληθ. *σφαίρις* = παιχν. ανάμεσα σε δυο παίχτες, που ήταν στην ουσία άσκηση στο ρίξιμο, μόνο που, αντί για πέτρες ή μπίλιες, έριχναν άδειους κάλυκες τουφεκιού, τις *σφαίρις*, [αρχ. *σφαῖρα*, από το γεγονός ότι παλιότερα τα βλήματα ήταν σφαιρικά, οι μπάλες].

σφαίρις, οι· σφαίρες, παιχν. ανάμεσα σε δυο παίχτες, που ήταν στην ουσία άσκηση στο ρίξιμο, μόνο που αντί για πέτρες ή μπίλιες έριχναν άδειους κάλυκες τουφεκιού, τις *σφαίρις*, [αρχ. *σφαῖρα*, από το γεγονός ότι παλιότερα τα βλήματα ήταν σφαιρικά, οι μπάλες].

σφάλακας, ο· τυφλοπόντικας, πληθ. *σφαλακοί*, [αρχ. *ἀσπάλαξ* > γεν. *ἀσπάλακος*].

σφαλακιά, η· η τρύπα που ανοίγει στο χώμα ο *σφάλακας*.

σφαλίζου· ρ., *σφάλτζα/-λτζα*, *σφάλτσα/-λσα*, *σφαλίσ(η)κα*, *σφαλίζω*, *κλείνω*, *σφάλτσα την πόρτα*, πρ. *σφάλι*, *σφαλίτι*, *σφαλτστούς*, [αρχ. *ἀσφαλίζω* > μσν. *σφαλίζω*].

σφαλνάου, -ώ· ρ., παρ. *σφαλνούσα*, πρ. *σφάλνα*, για λοιπά δεξ *σφαλίζου*.

- σφαλιζόμενος, -ν(η), -νου**· σφαλισμένος, *σφαλιζόμεν(η) πόρτα*, *μτχ. του σφαλίζου*.
- σφαλιστός**{σφαλισ-τός}, **-τιά**{-τιά}, **-τό**· σφαλιστός, *σφαλιστιά πόρτα*, ρ. επ. των ρ. *σφαλίζου, σφαλνάου*.
- σφαχτς**, ο· σφάχτης, δυνατός και ξαφνικός πόνος, κυρίως στην περιοχή της μέσης, [αρχ. σφάζω > μσν. σφάχτης].
- σφίγγους**, ο· το παιχν. *κλείνους* στη Νιγρ., [αρχ. σφίγγω].
- σφιντάν(ι)**, το· είδος δασικού δ. της οικογένειας *Acetaceae*, ο σφένδαμος, κ. σφενδάμι, [αρχ. σφένδαμνος].
- σφιντίλ(ι)**, το· η ρόκα, ο σφόνδυλος της ρόκας, *αλλ. σφουντίλ(ι), μι φάνκι ουρανός σφουντίλ(ι)*, [αρχ. σπόνδυλος > ιων. σφόνδυλος > υποκ. σφονδύλιον].
- σφιντόνα**, η· σφεντόνα, σφενδόνη, παιχν. φτιαγμένο από δυο σχοινιά και ένα κομμάτι δέρμα, που το χρησ. για να πετούν πέτρες, περιστρέφοντάς το γρήγορα, *αλλ. σπρέγκλα*, στη Νιγρ. *μπριάστα*, δεσ και π., [αρχ. σφενδόνη].
- σφίξα**, η· σφίξη, βιασύνη, στενοχώρια οικονομική, *παντρεύου τ' θυγατέρα μ' κι έχου σφίξις*, [αρχ. σφίγξις > σφίξη].
- σφίχτρα**, η· μικρός ξύλινος μοχλός, με τον οποίο έσφιγγαν στον αργαλειό το μπροστινό αντί, [αρχ. σφίγγω].
- σφουγγάου, -ώ**· ρ., παρ. *σφουγγούσα*, για αόρ. και σημ. δεσ *σφουγγίζου*, ως παθ. *σφουγγιούμι, παίρνου νιρό και πλύνουμαι, μαντίλι και σφουγγιούμι*, [αρχ. σπόγγος].
- σφουγγίζου**· ρ., *σφούγγα, σφούγγα, σφουγγίσ(η)κα*, σφουγγίζω, η *Μαρία σφούγγισι του τραπέζι(ι)*, πρ. *σφούγγα, σφουγγίτι, σφούγγι, σφουγγάτι, σφούγγισι μάρ(η) Μαρία του τραπέζι(ι)*, [σπόγγος > αρχ. σπογγίζω].
- σφούγγισμα**, το· σφούγγισμα, σκούπισμα με σφουγγάρι/πανί, *μι του σφούγγισμα δε βγαίν(ει) γιαράς*, [σφουγγίζου].
- σφουλνταρίζου**· ρ., *σφουλντάριζα, -ριζα*, πετώ μακριά, δεσ *φουλνταρίζου*, [φουλνταρίζου, με ανάπτυξη αρ. σ].
- σφύρμα**, το· σφύριγμα, [σφυρίζου].
- σφυρίζει το βαπόρι**· παιχν. της Νιγρ., το έπαιξε μια ομάδα μικρών κοριτσιών, όπου το ένα παρίστανε τον έμπορο που διαλαλούσε το εμπόρευσμά του, δαντέλες κουβαρίστρες κλπ., ενώ τραγουδούσε «*σφυρίζει το βαπόρι και βγαίνει αυγερινός...*».
- σφυρίζου**· ρ., *σφύρμα, σφύριζα, σφυρίχκα*, σφυρίζω, *μτφ. δίνω ηχηρό χτύπημα, του σφύριζα μία κι κατάλαβι*, [αρχ. συρίζω > μσν. σφυρίζω].
- σφύρκα**, η· σφυρίχτρα, παιχν. που γινόταν από διάφορα υλικά, όπως τρυφερό καλάμι από *χασίλ(ι)* με συμπίεση στο άκρο του, καλάμι από *χασίλ(ι)* με κόψιμο μιας μικρής επιγλωττίδας δίπλα στον κόμπο, χοντρό καλάμι με κλείσιμο από τη μια πλευρά του με τσιγαρόχαρτο, από μικρό κομμάτι ξύλου ιτιάς κλπ., υποκ. η *σφυρκούδα*, *αλλ. η φλουγγέρα*· ήταν η αρχ. *σφυρίχτρα*, δεσ και π., [σφυρίζου].
- σφυρκούδα**, η· μικρή *σφύρκα*, κυρίως σφυρίχτρα φτιαγμένη από τρυφερό καλάμι σιτηρού, δεσ πρμ. φρ. 137, [σφύρκα + -ούδα].
- σχουρνάου**· ρ., δεσ *σ(υ)χουρνάου*.
- σώνου**· ρ., *έσουνα, έσουσα, σώθκα*· 1. σώζω, γλυτώνω κάποιον, [αρχ. σώζω > αόρ. έσωσα > σώνω]. 2. τελειώνω, αποτελειώνω, φτάνω, *σώθκι του νιρό σ' φουτιά, ήρτι που να μην έσουνη να έρτ(ει) = ήρθε που να μην έφθανε να έρθει*, [αρχ. σώζω, αρχ. ἴσος > ἰσώνω > μσν. σώνω].

ΤΑ ΤΕΡΠΙΝΙΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΓΡΙΤΙΝΑ, Λεξικό Σ

σώσ(ι)μου, το· σώσιμο, σωτηρία, διάσωση, τελείωμα, [σώνου].